

»Mladi raziskovalci Slovenije«

55. srečanje

SVETA TROJICA V SLOVENSKIH GORICAH
POMEMBNE ZGRADBE IN OSEBNOSTI

RAZISKOVALNO PODROČJE: ZGODOVINA IN UMETNOSTNA ZGODOVINA

Raziskovalna naloga

Avtor: LARA FEKONJA

Mnetor: ROMAN MIRNIK

Šola: PRVA GIMNAZIJA MARIBOR

Sveta Trojica v Slovenskih goricah, februar 2021

»Mladi raziskovalci Slovenije«

55. srečanje

SVETA TROJICA V SLOVENSKIH GORICAH

POMEMBNE ZGRADBE IN OSEBNOSTI

RAZISKOVALNO PODROČJE: ZGODOVINA IN UMETNOSTNA ZGODOVINA

Raziskovalna naloga

Sveta Trojica v Slovenskih goricah, februar 2021

Kazalo vsebine

1. POVZETEK	8
2. UVOD	9
2.1 OPREDELITEV PROBLEMA	
9 2.2 CILJI IN NAMEN	
9 2.3 HIPOTEZE.....	
10	
3. RAZVOJ SV. TROJICE	11
4. ZGRADBE	13
4.1 CERKEV SVETE TROJICE	
13 4.2 ŠOLA.....	
20 4.3 ČIMPRAČA	
27 4.4 ROJKOVA DOMAČIJA	
27 4.5 USNJARNI KIRBIŠ IN MOČNIK	
29 4.6 KOVAČIJA BUDJA IN »PRI KOVAČU«	
31 4.7 KULTURNI DOM	
32 4.8 GOSTILNE PRI SV. TROJICI	
36 4.9 TRGOVINE PRI SV. TROJICI	
37 4.10 ORGANI PREGONA V TROJICI	
40 4.11 »DEČJI DOM«	
41 4.12 KMEČKI TURIZEM KLOBASA	
41 4.13 PEKARNA IN GLASBENA ŠOLA KMETEC	
41 4.14 OSTALE ZGRADBE	
43	
5. POMEMBNE OSEBNOSTI	45
5.2 PISATELJI	45
5.1.1 <i>Ivan Cankar (1876-1918)</i>	45
5.1.2 <i>Alojz Kraigher (1877-1959)</i>	47
5.1.3 <i>Oroslav (Jurij) Caf (1814-1874)</i>	50
5.1.4 <i>Ivo Brnčič (1912-1949)</i>	51
5.2 UMETNIKI	52
5.2.1 <i>MAKS KAVČIČ (1909-1973)</i>	52
5.1.2 <i>Rajko Slapernik (1896-1975)</i>	53
5.1.3 <i>LEOPOLD (LADISLAV) PERKO (1848-1918)</i>	
54	
5.3 NARODNI BUDITELJI	55
5.3.1 <i>Lovro Vogrin (1809 – 1869)</i>	55
5.3.2 <i>Boris Kraigher (1914- 1967)</i>	56
5.3.3 <i>Bruno Vajksl (1887-1967)</i>	57
5.3.4 <i>Ernest Golob – Peter (?-1944)</i>	58
6. ZAKLJUČEK	59

7. DRUŽBENA ODGOVORNOST	62
8. VIRI IN LITERATURA	63
8.1 LITERATURA	
63 8.3 ELEKTRONSKI VIRI	
64	

Kazalo slik

Slika 1: Razglednica:, trojiški trg, pozno 19. Stoletje (Toš ur., 2015, str.20)	12
Slika 2: Grb grofov Stubenbergov (last Draga Lipiča)	14
Slika 3: Trojiška cerkev okoli leta 1600, del razglednice (Toš ur., 2015, str. 20)	14
Slika 4: Črni kip Matere božje v loretski kapeli (izšla v samozaložbi frančiškanskega samostana Sveta Trojica; Toš ur., 2015, str. 113)	16
Slika 5: Pogled na južno stran cerkve - razglednica (last Draga Lipiča)	17
Slika 6: Pogled na cerkev iz zraka v letu 2011 (zasebna last)	20
Slika 7: Stavba šole pri Sveti Trojici, okoli leta 1918 (Škerget in Toš ur., 2011, str. 30)	22
Slika 8: Podoba današnje šole iz zraka (last Draga Lipiča)	26
Slika 9: Zadnja cimprča v Trojici, v osemdesetih letih prejšnjega stoletja (Toš ur., 2015, str.13)	27
Slika 10: Rojkova domačija, po drugi svetovni vojni (last Marije Rojko, lastnice hiše)	28
Slika 11: Prva tovarna usnja v Sveti Trojici - pri Močniku (Toš ur., 2011, str.14)	29
Slika 12: Prvi lastnik Kirbiševe usnjarne Karl Kirbiš (zasebna last)	30
Slika 13: Notranjost Budjeve kovačije (Toš ur., 2015, str.159)	31
Slika 14: Prvotni kulturni dom leta 1940 - severovzhodna stran (Toš ur., 2015, str.164)	33
Slika 15: Pogorišče kulturnega doma leta 1964 (Toš ur., 2015, str.166)	34
Slika 16: Kulturni dom danes (zasebna last)	35
Slika 17: Sveta Trojica v obdobju baroka, po letu 1740	35
Slika 18: Zbor sokolskega društva, v ozadju Rojkova gostilna (Last Draga Lipiča)	37
Slika 19: Gostilna na griču v letu 2021 (zasebna last)	38
Slika 20: Otvoritev Pukšičeve trgovine oz. trgovine Gradišče (last Draga Lipiča)	38
Slika 21: Del razglednice, pozno 19. stoletje: v tej zgradbi je včasih bila trgovina Potrošnik (Toš ur., 2015, str.20)	39
Slika 22: Privatna trgovina: Jozef Fris - trgovec, na prehodu iz 19. v 20. stoletje (zasebna last)	39
Slika 23: Po ljudskem izročilu prostor za pridržanje kurjih tatov pred prvo svetovno vojno (zasebna last)	40

Slika 24: "Dečji dom", sedaj občinska stavba .Slika je del razglednice, 20. stoletje (Toš, ur., 2015, str.19)	41
Slika 25: Kmetečevi muzikanti: na levi strani je Janko Kmetec, voditelj skupine (Toš, ur., 2015, str.63)	42
Slika 26: Zgradba, v kateri imajo danes prostore društvo upokojencev Gradišča, del razglednice (Toš ur. 2015, str. 19)	43
Slika 27: Napis Kurnik - FOTOGRAF... na "Fotografovi vili", 2021 (zasebna last)	44
Slika 28: Občinska zgradba v središču trga v letu 2020 (zasebna last)	44
Slika 29: Hiša v kateri je Cankar napisal Lepo Vido (zasebna last)	46
Slika 30: Spomenik postavljen v spomin Ivanu Cankarju (zasebna last)	47
Slika 31: Rokopis romana Kontrolor Škrobar (Notransjki muzej Postojna, Kraigherjeva zbirka. NMP Postojna, Kraigherjeva zbirka (Zdenko))	49
Slika 32: Spominska plošča na rojstni hiši Oroslava Cafa, Zgornje Verjane 17 (zasebna last)	50
Slika 33: Portret Iva Brnčiča (Toš ur., 2015, str.23)	51
Slika 34: Akademski slikar Maks Kavčič pri delu (last Draga Lipiča)	52
Slika, 35: Sveta Trojica, olje na platnu, po letu 1950 (zasebna last)	53
Slika 36: Slikar rajko Slapernik (slika je dostopna na naslovu: Rajko Slapernik - Wikipedija, prosta enciklopedija (wikipedia.org))	53
Slika 37: Poličeva kapelica, 2020 (zasebna last)	54
Slika 38: Podobar in pozlatar Leopold Perko (mag. Nataša Kolar ur., 2013, str. 78)	54
Slika 39: Narodni buditelj Lovro vogrin (Toš ur., 2015, str. 25)	55
Slika 40: Boris Kraigher, okoli 1950 (dostopno na naslovu Boris Kraigher – Zgodovinski portal (zgodovina.si))	56
Slika 41: Zdravnik in politični zapornik Bruno Vajksl (Ovtarjeve novice, let. 12, št. 8)	57
Slika 42: Ernest Golob pred vstopom v partizane (last Draga Lipiča)	58
Slika 43: Izvirnik članske sokolske izkaznice Ernesta Goloba (Toš ur., 2015, str. 33)	58

Za pomoč pri pisanju se zahvaljujem mentorju, ki me je usmerjal in vzpodbujal med pisanjem te naloge.

Zahvaliti se želim družini, ki mi je pomagala pri izbiri teme in verjela vame, tudi kadar sama nisem.

Hvala tudi Romanu Fekonja, ki me je povezal z drugimi krajanji in mi podal veliko koristnih informacij.

Večino slikovnega gradiva mi je priskrbel krajan Drago Lipič, ki tudi sam skrbi, da se zgodovina Trojice prenaša naslednjim generacijam. Za oboje se mu zahvaljujem.

Na koncu pa se še naj zahvalim vsem krajanom, ki so z mano delili zgodbe, anekdote in podatke brez katerih ne bi bil mogoč nastanek te naloge.

Vsem Vam hvala za pomoč.

1. POVZETEK

Sveta Trojica v Slovenskih goricah ima bogato preteklost – od širše poznane baročne cerkve, ki so jo zgradili že leta 1640 in še vedno privablja mnoge vernike, do šole, ki je sprva potekala v samostanu, pa do kulturnega doma, ki je postal središče kulturnega dogajanja. Prav tako ne smemo pozabiti vseh prebivalcev in popotnikov, ki so vsak na svoj način pripomogli k razvoju in narodni zavesti krajanov. Med te osebe vsekakor spada veliko pisateljev – A. Kraigher, I. Cankar, slikarjev in narodno zavednih državljanov. Posebno mesto med temi ima Lovro Vogrin – Slovenec, ki ima naziv narodnega buditelja uradno priznanega z strani avstrijske oblasti. Tem ostankom preteklosti se posvečamo s spomeniki in ploščami, jaz pa želim povedati zgodbo teh mejnikov še enkrat in v novi preobleki.

Raziskovalna naloga najprej poda osnovne informacije o kraju in njegovi zgodovini, nato pa opiše nastanek, zgodovino in pomen posameznih zgradb – cerkve, šole, kulturnega doma in gospodarskih dejavnosti. V drugem delu pa se naloga loti znanih Trojičanov ali oseb, ki so imele velik vpliv na razvoj in današnjo podobo Trojice.

Raziskava je bila opravljena s pomočjo knjižnih in spletnih virov ter s preučevanjem člankov v časopisju, ki je dostopno na spletnem portalu Digitalna knjižnica Slovenije. Prav tako so mi bili v pomoč ustni viri, ki so mi jih predali starejši občani.

Vse ugotovitve so na koncu zbrane v posebnem poglavju, v katerem se nahajajo zaključek in rezultati raziskave.

2. UVOD

2.1 Opredelitev problema

Zgodovina me je že od nekdaj zanimala, predvsem zgodovina domačega kraja. Zgodbe, anekdote in legende, ki so se prenašale iz roda v rod. Takšna legenda je tudi legenda o nastanku naše cerkve, ki me je vzpodbudila, da sem začela razmišljati o preteklih obdobjih kraja. Na poti skozi trg je veliko starih, sedaj že propadlih in zapuščenih zgradb, o katerih sem želela izvedeti več in tako se mi je porodila ideja za mojo raziskovalno nalogo.

Preteklost Svete Trojice je kulturno bogata, obarvana s slovensko narodno zavestjo, zaradi svojega položaja pa zaslužna, da je ta del Slovenskih goric slovenski in krščanski. Tako kot vsak kraj ima veliko zgodb, ki se prenašajo le iz roda v rod in nisem želela da gredo v pozabo, kar je razlog za to nalogo.

2.2 Cilji in namen

Glavni namen moje raziskovalne naloge je bilo izvedeti več o preteklosti mojega kraja. Pred in med raziskovanjem so me zanimale različne stvari, ki sem jih strnila v par vprašanj. Kako se je skozi čas spreminjalo šolstvo pri Sv. Trojici? Kako se je spreminjala oblika in pomen cerkve? Katere gospodarske panoge so bile prisotne? Kakšno je bilo življenje znanih pisateljev, slikarjev, partizanov, ki so pustili pečat pri razvoju kraja?

Cilj moje raziskovalne naloge je postal odgovoriti na ta vprašanja. Najbolj sem se osredotočila na baročno cerkev, šolo in starejše hiše v trgu, na njihove zgodbe in pomen v preteklosti. Zanimale so me tudi osebnosti – njihovo življenje in dosežki - katerim so v občini postavljeni spomeniki.

Naloga obravnava obdobje 19. in 20. stoletja, z izjemo cerkve, katera zgodovina sega vse do leta 1631.

2.3 Hipoteze

Na začetku raziskovanja sem si postavila naslednje hipoteze, ki sem jih poskušala dokazati oz. ovreči.

Hipoteza 1: Šolstvo pri Sv. Trojici je skozi vsa leta potekalo na istem prostoru.

Hipoteza 2: Nacionalizacija je povzročila propad številnih dejavnosti.

Hipoteza 3: V kraju ni bilo nobenega pomembnega narodnega buditelja.

Hipoteza 4: V kraju je delovalo veliko pisateljev in slikarjev.

2.4 Metode dela

V uvodnem delu naloge, razvoj Sv. Trojice, sem si pomagala s pomočjo knjižnih in internetnih virov. V glavnem delu – zgradbe in osebnosti – sem si pomagala s kronikami: s cerkveno kroniko našega župnišča ter Trojiško kroniko, ki je kronika našega kraja. Prav tako sem si pomagala s časopisjem. V veliko pomoč so mi bile Ovtarjeve novice – časopis, ki pokriva lokalne dogodke in obuja preteklost. Veliko koristnih informacij pa sem pridobila iz raznih letakov in prospektov, ki so jih krajanji hranili doma.

Del moje naloge – trgovine, gostilne, Kovačija “Pri Kovaču” in usnjarna Kirbiš – temeljijo na ustnih virih (pogovorih s krajanji), ki sem ji podkrepila – kjer so bili podatki na voljo – s pisnimi viri.

3. RAZVOJ SV. TROJICE

Sveta Trojica je razpotegnjeno, gručasto naselje s trgom, v osrednjem delu Slovenskih goric, na nadmorski višini 287 m. Baročna cerkev s samostanom kraljuje nad umetnim jezerom, ki so ga pridobili z regulacijo reke Pesnice leta 1968 in je popolnoma spremenil podobo kraja.

Kraj je poseljen že mnogo stoletij. Sprva je na mestu današnje domačije Senekovič stala graščina. Zgrajena bi naj bila v časih pred Rimljani in je ostanek staroslovenske preteklosti. Hrib na katerem dandanes stoji cerkev s samostanom se je nekoč imenoval Porčki vrh, uradno pa se je že leta 1419 imenoval Gradischen. Leta 1640 so končali gradnjo cerkve posvečeno Sveti Trojici in sklenili, da se bo kraj imenoval Sveta Trojica. V času habsburške monarhije se je kraj uradno imenoval »Heilige Dreifaltigkeit in Windisch Bucheln« Ime Sveta Trojica se je med ljudmi, pa tudi uradno obdržalo do leta 1953, ko so ga preimenovali v Gradišče. Na referendumu leta 1992, so krajanji kraju povrnili ime Sveta Trojica. Z gospodarskim razvojem se je pokazala potreba po širitvi in uveljavitvi kraja v širši okolici. S tem namenom so krajevni predstavniki julija 1871 naslovili prošnjo na visoko cesarsko kraljevo deželno namestništvo v Gradcu in zaprosili za imenovanje med deželnoknežje trge. Prošnji je bilo ugodeno 23.9.1871. Spadala pa je pod Politični okraj Maribor. S tem je dobila pravico do letnih živilskih sejmov. Kraj je prvo obliko izobraževanja dobil leta 1780, pouk pa je potekal v prostorih samostana. Sprva je bila enorazrednica, stopnja nepismenosti pa je bila med najnižjimi. Za prebivalce sta imeli velik pomen usnjarni, ki sta bili širše poznani in obiskani, delovali sta do konca 2. sv. vojne. Kraj je med prvimi dobil pošto, Zdravstveni dom, postajo milice (po 2. sv. vojni) in kinematograf.



Slika 1: Razglednica:, trojiški trg, pozno 19. Stoletje (Toš ur., 2015, str.20)

Sv. Trojica je bila del občine Lenart od leta 1955, leta 1963 pa so se izoblikovale krajevne skupnosti z več avtonomije na področju financ. Leta 2006 je kraj postal samostojna občina, s sedmimi zaselki in 2101 prebivalcem (2021). Danes prevladuje kmetijstvo in storitvena dejavnost. V občini je 7 barov, ena živilska trgovina, mizar, 4 gradbene splošne dejavnosti in mnoge druge. (2017).

4. ZGRADBE

V tem delu naloge bom opisala nastanek, zgodovino, legende in pomen pomembnih zgradb v mojem kraju. Trojica je med prvimi dobila trške pravice, kar je omogočilo njen gospodarski razvoj – usnjarne, trgovine in gostilne, večina zgradb v trgu pa se je zgradila hkrati z razširjanjem cerkve in gradnje samostana, saj je bila potreba po zgradbah/ hišah vedno večja.

Zaradi pomanjkanja podatkov o nekaterih zgradbah bom le-te le omenila oz. napisala del njihove zgodovine.

Za nadaljne razumevanje nastanka nekaterih zgradb je pomemben Slovenje goriški peščenjak, ki ga bom omenila na tem mestu.

Slovenje goriški peščenjak so kopali v letih 1358 – 1950 v oseškem kamnolomu, iz njega so zgrajene benediška cerkev, cerkev Svetih treh kraljev, Negovski grad in obzidje trojiške cerkve. Prav tako je iz njega zgrajena večina hiš v starem delu trga. Med vsemi leti delovanja se je zgodila hujša nesreča, v kateri je življenje izgubilo pet delavcev. Turistično društvo jim je leta 1960 postavilo spomenik.

4.1 Cerkev Svete Trojice

Hrib na katerem sedaj stoji župnijska in romarska cerkev Sveta Trojica je nekoč spadal pod lenarško župnijo ter se imenoval Porčki vrh (v listinah ga imenujejo Purkstalberg). Ljudje so že leta 1631 postavili leseno kapelo posvečeno Sv. Duhu. Naval vernikov je bil tako velik, da

se je pojavila potreba po gradnji cerkve. O izbiri mesta pa govori legenda, ki jo je po ustnem izročilu leta 1865 zapisal pater Celestin Fošner.

Legenda pravi, da so krajani izbrali za prostor izgradnje gmajno v grapi (na tem mestu je danes akumulacijsko jezero). Ker so se na hribu nad gmajno vsak večer prikazovale tri lučke, so se odločili drugače, saj tudi voli, ki so vozili kamenje iz Oseka, niso hoteli v dolino k gmajni, temveč so hoteli na hrib.



Za dovoljenje za gradnjo so morali vprašati sekovskega škofa Jakopa in lastnika zemljišča, ki je bil gosp. Wolfgang Stubenberški, posestnik cmureškega gradu. Ta privoli, pod pogojem, da ostane lastnik zemljišča in in mu prepustijo pravico cerkvenega pravnega zastopnika. Kot sem že omenila so sprva postavili leseno kapelico, zdaj pa so želeli zgraditi zidano cerkev. Zbiranje materiala je trajalo kar pet let, temeljni kamen pa so položili z veliko slovesnostjo 15.6.1639. Cerkev so posvetili Sveti Trojici – vzrok za to lahko najdemo

v prej

omenjeni legendi. Cerkev, ki je bila končana Slika 2: Grb grofov Stubenbergov (last 1.1.1640 s prispevki vernikov, je bila kasneje še Draga Lipiča)

dozidana. Ta letnica je vdolbena v kamen nad stranskimi vrati – ob njej so zapisane začetne črke cmureškega graščaka in njegove žene – Ane Krescencije roj. Scheidin.

Takratna cerkev je bila majhna – zavzemala je le eno tretjino sedanje. Zvonik je bil namesto današnjega velikega oltarja, segale je le do prižnice, glavna vrata pa so bila pod zvonikom. Orientirana je bila proti zahodu.



Potrebno je bilo poskrbeti tudi za opremo – podobo Svete Trojice je dal slikati W. Stubenberški svojemu slikarju luteranske vere. O tem je poznana tudi legenda, ki pravi, da je slikar videl stvaritev božje roke. Kmalu po tem se je spreobrnil h katoliški veri. Prav tako se je govorilo, da so se po tem dogodku začeli dogajati čudeži. Od daljnih krajev so začeli

prihajati romarji, kraj pa se je

Slika 3: Trojiška cerkev okoli leta 1600, del razglednice (Toš ur., 2015, str. 20)

začel razvijati. Začeli so graditi prve hiše, ki so služile kot postojanke romarjem.

Ta cerkev pa je imela močan vpliv, pri ohranjanju katoliške vere v Slovenskih goricah. Radgona je bila središče luteranske vere na tem območju, ljudje so zavračali komisije, ki so zatirale to vero. S pomočjo vojske so v kraju odstavili protestantske voditelje in namestili katoliške. Pri tem je imel vlogo grajski slikar, ki je povedal, da se razširja nova vera. Na neodločne ljudi so imeli čudeži pri Sveti Trojici velik vpliv. Radgončani so vsako leto hodili na romanje in se - po lastni želji spreobrnil nazaj v katoličane.

Na prošnjo W. Stubenberškega so avguštinci prevzeli ključe cerkve in vse kar je spadalo zraven leta 1663. Zaradi pravde zavoljo patronske pravice so se avguštinci lahko slovesno namestili šele 16.7.1665. Cerkev je bila posvečena 17.4.1667. Število obhajancev je v naslednjih 15 letih bilo 137170, prišli pa so iz širšega lenarškega območja.

Prva duhovnika – Jožef Prain in Tomaž Pullin, sta stanovala v navadni hiši – nekakšnem farovžu. Na tem mestu danes stoji župnijski urad in navadni vhod v samostan. Prav tako sta začela zidati prvi samostan, sčasoma so stavbo razširili proti vzhodu ter na jug – tako je nastalo prvo samostansko poslopje. Stubenberg je svojo hvaležnost izkazal tako, da je patrom podaril vso zemljišče do ceste. Na tem mestu je sedaj cerkveni vrt.

Samostanska družina je hitro naraščala – prvotno samostansko poslopje pa ni bilo namenjeno večjemu številu duhovnikov. Tako so s pomočjo negovskega škofa Ferdinanda Ernesta pl. Trautmonstroffa in njegove soproge Marije Elizabete roj. Grofinjo Rislin leta 1692 cerkvi dozidali obsežno samostansko poslopje. V čast grofa je v portalu, ki vodi v samostanski refektorij, simbol Trautmonstroffov . rozeta. Dogradili so globok podzid kleti in shrambe, ki je služil kot bivališče redovnikov. Grofa so na njegovo željo pokopali pod stopnicami velikega oltarja. Njegov nagrobnik je v sedanji cerkvi pod prižnico.



Marija Elizabeta je dala leta 1693 postaviti Loretsko kapelo. O tem priča napis in grb na vratih prezbiterja. Prizidana je na severni strani, oltar pa gleda na zahodno stran. Na vzhodni strani je niša v kateri je črn kip Matere božje. Tega so leto kasneje prenesli iz cerkve Svetih treh kraljev. Kronika beleži, da je to bil zelo pomemben dogodek – procesija 12000 vernikov je bila tako dolga, da so prvi že bili v Trojici, zadnji pa šele pri Svetih Treh kraljih. Bili sta dve pridige – ena nemška druga slovenska, vodila pa sta ju patra iz Radgone. Prav tako je veljal popoln odpustek

vsem vernikom ,ki so obiskali to kapelo v nedeljo po osmini Slika 4: Črni kip Matere božje v loretski kapeli Marijinega rojstva. Pod kapelo je avguštinska grobnica, ki je tako (izšla v samozaložbi dolga kot kapela. frančiškanskega

samostana Sveta

Trojica; Toš ur., 2015, Leta 1679 je v teh krajih razshajala kuga. Tako so kmetje iz okolice str. 113) postavili kapelico v čast Sv. Roku – zavetniku proti kugi. To

kapelico s kamnitim oltarjem so končali šele čez 33 let. Stoji na južni strani cerkve – nasproti loretske kapele. Ta oltar so leta 1752 v novo dograjeni del cerkve kot stranski oltar. V kapelico pa so postavili prenovljeni kip Mater božje – od takrat se imenuje kapelica Matere božje.

Prvotna cerkev, je bila zaradi velika števila vernikov, ki so prihajali sem na romanja, veliko premajhna. Tako so se odločili za povečanje, z gradnjo pa so začeli leta 1735. Kronika v kateri so zapisani vsi pomembni podatki o zgodovini cerkve in samostana, je napisana v gotici in še do danes ni bila prevedena – vemo zelo malo o nastanku novega dela cerkve. Sprva so nameravali stari del cerkve le podaljšati, ker pa je z denarjem na pomoč priskočil grof Draskovič, so se odločili, da bo dozidani del bistveno širši. Dozidana cerkev je bila skoraj

dvakrat daljša in na vsaki strani po pet metrov širša. Ladja pa je bila visoka nekaj čez 14 metrov. Od prvotne cerkve sta se ohranila zvonik in del ladje, prezbiterij so podrli ter sezidali novo stavbo z dvema zvonikoma ob fasadi. Staro cerkev pa so porabili kot prezbiterij, kjer stoji oltar na zahodni strani. Leta 1756 je bil dokončan veliki novi oltar, na veliko noč istega leta pa so bila končana pozlatitev, slikarija in drugi oltarji. Ob straneh glavnega oltarja so postavili štiri pozlačene kipe naravne velikosti, ki predstavljajo svetnika avguštinskega reda: Sv. Avguščina, Sv. Tomaža iz Vilanove, Sv. Nikolaja Tolentinskega in Sv. Janeza Fakunda. Stranski oltarji so bili dokončani tri leta kasneje – na vsaki strani trije. Še isto leto so naročili kipe štirih cerkvenih očetov – ti so stali ob stebrih ladje in krasili notranji prostor ladje.



Slika 5: Pogled na južno stran cerkve - razglednica (last Draga Lipiča)

Hkrati s povečanjem cerkve so polepšali tudi samostan. Leta 1739 so počistili in popolnoma obnovili studenec pod samostanom. Nanj so postavili kip Sv. Avguščina. Leta 1758 so prebelili zidove prezbiterija v kleti, samostansko poslopje in obednico. Dva zvonika, ki gledata proti trgu so pripravili do leta 1772, ko ju je sekovski škof Jožef Filip pl. Grof Spauer posvetil. Zvoniki so bili končani osem let kasneje. Istočasno so povezali samostan s cerkvijo, tako da se da priti iz samostana neposredno na kor ter molitvenico. Tako je bila romarska cerkev po 45 letih dela končana. Bila je prostorna s šestimi stranskimi oltarji in spovednicami, loretska kapela pa je bila združena s cerkvijo. Od zunaj pa jo krasijo trije enako

veliki ter enako izdelani zvoniki – tako se že na daleč vidi komu je posvečena.

Kot dokaz velikega čaščenja boga je bila ustanovljena bratovščina presvete Trojice. Pridružili so se ji lahko pripadniki vseh stanov. Papež Inocencij XII. Je cerkvi naklonil posebne odpustke, kar je razvidno iz pisma izdanega v Rimu 8.5.1693. Popolni odpustek ob na dan vstopa v smrtni uri in na praznik presvete Trojice. Prav tako je papež Klemen XI. Dovolil popolni odpustek vsem, ki obišejo cerkev na praznik presvete Trojice – dovoljenje se je dalo na sedem let.¹

¹ Škrabec, S. (1904). Cvetje iz vrtov Sv. Frančiška. Gorica. Str. 188 (vzeto iz: Iz izvirn. pisma. Dano v Rimu 15. februarja 1702 in Iz izvirn. pisma. Dano v Rimu 28. junija 1702).

Pomemben dogodek je še Radgonska procesija. Prebivalci tega mesta, ki je bilo nekdanj luteranske vere, so bili najbolj številčni romarji v kraju. Prihajali so na belo nedeljo popoldne (prva nedelja po veliki noči). Procesijo sta spremljala dva duhovnika – g. vodnik in pater kapucin. Tako pri prihodu kot odhodu procesije se je slovesno zvonilo z vsemi zvonovi. Letno je cerkev obiskalo več kot 100 000 romarjev, prihajali so vsak dan, največji shodi pa so bili na god sv. Florijana, na najvišji praznik presvete Trojice in na dan odpustkov. Največji shod je na kvaterno nedeljo v jeseni – ta običaj se je ohranil do danes. Sprva je slovesna maša, nato pa imajo kramarji stojnice v trgu.

V cerkveni kroniki je izpostavljena še birma za celo okolico leta 1710. Birmovanje je trajalo tri dni, birmanih pa je bilo kar 10236 ljudi, saj birme v teh krajih ni bilo že 44 let.

Dokaz velikega zaupanja vernikov je tudi bogata srebrna zakladnica. Milostna oltarna podoba – glavna oltarna podoba je imela tri trone, okrašene z dragimi kamni. Za praznike so imeli posebne baldahine in zastore. Krono sta imela tudi loretska Mati božja in Jezus v njenem naročju. Med leti 1752-57 je nastal veliki – glavni oltar. Posvečen je sveti Trojici, sestavljajo pa ga oltarna slika in kipi okoli nje. To je prav, ta slika, ki jo je narisal neznani slikar na cmureškem gradu. Na tej sliki so upodobljene tri osebe: Oče, Sin in Sveti duh. Oltar krasijo številčni pozlačeni baročni angeli. A prišli so žalostni časi svetišča – dragocenosti so počasi izginjale, močan vihar leta 1796 je odnesel zvoniku pri velikem oltarju visoko, umetno kupolo. Na mesto so uredili majhno strešico. Tako je ostalo vse do leta 1885. Prosto miselni nazori tistega časa, prepoved romanja na božje poti, odstranitev milostivnih podob in manjka vernikov – s tem pa tudi darovi so končali delovanje avguštincev. Župnijo so vodili do leta 1809, samostan pa je bil popolnoma odpravljen dve leti kasneje. Samostansko poslopje tako ni imelo prebivalcev, vzdrževanje tako velikega objekta pa je bilo zelo drago. Tako so se odločili, da bodo del samostana, ki je bil namenjen bivanju prvotnim duhovnikom, porušili. Hoteli so porušiti tudi večji del samostana proti cerkvi. Temu so se farani uprli ter obljubili, da bodo sami obnovili samostan. Porušeni del samostana so dozidali leta 1888. Del samostana, jugozahodno krilo je ostalo porušeno in nikoli obnovljeno. O tem priča slika v cerkvi, na kateri je vidno, da je imela cerkev s samostanom obliko atrija, sredi katerega se je nahajalo veliko dvorišče.

Terezija je poskušala zagotoviti nadzorstvo države nad cerkvijo in jo pravno politično in gospodarsko podrediti. Njen sin, Jožef II, je nadaljeval s temi reformami. Med drugim je bilo s tem prepovedano hoditi na božje poti, prepovedana je bila bera, od katere so patri živeli, prav tako ni bilo naročil za maše. S tem je bilo konec avguštincev pri Sveti Trojici. Samostan so zapustili leta 1809, dve leti kasneje pa je bil popolnoma opuščen. Cerkev so prevzeli posvetni duhovniki, predaja pa je bila 4.5.1813. Mesto je bilo za župnika in kaplana. Kljub prepovedi romanj, pa ta pot ni odšla v pozabo. Kmalu potem ko so prenehali veljati prepovedi je pot znova oživela. Župnikov je bilo premalo, grozila pa je nevarnost, da se zidovi porušijo. To dvojje je spodbudilo sekovskega knezoškofa Otokarja Marijo, da je izročil cerkev redovnikom in sicer Sinovom Sv. očeta Frančiška Serafinskega.

Ti so prišli k Sv. Trojici dne 23. julija 1854. Verniki so bili zelo navdušeni nad prihodom novih redovnikov. Pripravili so jim sprejem – procesija faranov, mnogo belo oblečenih deklet, med godbo, zvonjenjem ter streljanjem pa so jih pospremili do samostana. Sprva je bilo njihovo življenje težavno: »samostan, hiše in shrambe so bile prazne, družina samostanska je bila le za prvi čas s potrebnim preskrbljena ter prepuščena milodarnosti dobroserčnih vernikov.«² Kot sem že omenila so frančiškani cerkveno in samostansko poslopje prejeli v izredno slabem stanju. Po mnogem pisanju so patri dobili dovoljenje za obnovo celotne cerkve. To delo je izpeljal pater Galezij Rojko. Prenovili so predvsem oltarje ter kipe angelov in svetnikov – bili so umazani, okrhani, kipom pa so manjkali prsti in roke. Oltarje so pozlatili in marmorirali. Odstranili so kip sv. Avgušтина iznad prižnice in ga nadomestili s kipom svetega Frančiška Serafinskega. Iz odstranjenega kipa pa so naredili kip svetega Bonaventure ter ga postavili ob kip sv. Ludvika. Prav tako so kipe svetega Frančiška postavili nad vhod v samostan in v vrt pri obednici. Na novo so naredili umetni tabernakelj z dvema kerubinoma ob strani, marmorne stopnice pri velikem oltarju, obhajilno mizo iz litega železa, pridižnico, skupek dobrega pastirja ovčic in hudiča pod korom. Uredila se je manjša zakristija, čudodelna podoba – slika presvete Trojice, pa je bila postavljena na prvotno mesto. Na dalje so preuredilo pokopališče, kjer so postavilo novo kapelico ter križ. Šola je pridobila prostor za poslopje na samostanskem vrtu čez cesto. Leta 1882 je predstojnik postavil poleg cerkve tri manjše kapelice, ki predstavljajo zadnje tri postaje križevega pota: Kristus na križu med dvema razbojnikoma, Žalostna mati z

² Škrabec, S. (1904). Cvetje iz vrtov Sv. Frančiška. Gorica.str. 251

Jezusom v naročju in Jezusov grob.

V letih 1883/84 so poslikali celotno cerkev – ladjo, prezbiterij, Loretsko kapelo, zakristiji, molitvenico in Marijino kapelico zunaj cerkve. Prezbiterij je poslikan z angeli, ki predstavljajo devet angelskih korov, na stropu pa je upodobljenih štirinajst priprošnjikov v sili. Na slavoloku, ki loči ladjo od prezbiterija, je upodobljen Jezus kot otrok, ki prihaja iz nebes. Cerkev je dobila tudi pet novih kipov, ki stojijo v prezbiteriju. Nove lestence in druge mašne opreme. Leta 1885 je dobil svojo nekdanjo podobo tudi zvonik pri velikem oltarju, dve leti kasneje pa nov zvon po nalogu g. Jakoba Missia, knezoškofa ljubljanskega. Blagoslovljen je bil na ime sveta Trojica, saj je okrašen s podobo svete Trojice, brezmadežne device Marije, svetega Jožefa, svetega Frančiška Serafinskega in svetega Antona Padovanskega. Hkrati kot zvonik so bile postavljene nove spovednice in obnovljene orgle – dandanes tretje največje v Sloveniji.



Sam izgled cerkve se od leta 1900 ni veliko spremenil, nekajkrat je bila prebarvana. Najlepšo podobo kaže cerkev proti trgu, od koder vodijo do nje dvojne kamnite stopnice. Tu se na vsaki strani širokega pročelja vidi po en zvonik. Iz zadnje strani, kjer je samostansko dvorišče z mogočno lipo na sredini pa se vidi njena zgodovina. Vidi se

starejši del z

Slika 6: Pogled na cerkev iz zraka v letu 2011 (zasebna zvonikom sredi zahodnega pročelja, last) iz 17. stoletja, ki je sedaj v celoti

porabljen za prezbiterij. Je ožji in nižji od v 18. stoletju sezidanega dela, ki služi kot ladja. Danes ima cerkev pet zvonov, ki jih je dobila po drugi svetovni vojni.

Omenila bi še samostansko knjižnico, kjer je zbranih preko 3000 knjig iz obdobja pred 18. stoletjem. Med pomembnejšimi je prva tiskana knjiga o iziki iz leta 1574. Frančiškani so s

seboj prinesli veliko starih knjig iz avstrijskih samostanov, večji del zbirke pa sestavljajo knjige iz nekdanjega frančiškanskega samostana v Brežicah

4.2 Šola

Slovenska osnovna šola ima korenine v protestantizmu in objavi Trubarjeve Cerkvene Ordninge leta 1564, kjer je razložil svoj šolski program ter izrazil željo, da bi solo obiskovali vsi dečki in deklice. Kljub temu se država ni zanimala za ustanavljanje sol za preprosto ljudstvo vse do terezijanske šolske reforme – do izida »Splošne šolske naredbe v letu 1774.« S tem je bila v Habsburški monarhiji - kamor je spadala večina slovenskega ozemlja - prvič postavljena zahteva po formalni solski obveznosti od 6. do 12. leta starosti. Na vaseh so ustanavljali trivialne šole – osnovne šole z najosnovnejšim učnim programom. Leta 1805 je izšel nov šolski zakon, imenovan »Politična šolska ustava« s katerim je cerkev v svoje roke dobila upravo in vodstvo osnovnih šol vse do leta 1869. Učitelj je bil povsem odvisen od župnika, saj je bil njegov glavni dohodek cerkovniška plača – večja cerkev, večji obisk, večji dohodek – to je bil eden od razlogov, da je kraj hitro dobil šolo, ki je bila velika za tedanje razmere.

Povsem točnega datuma in letnice začetka pouka pri Sveti Trojici v Slovenskih goricah ni mogoče najti. Pojavlja se več podatkov o začetku šolanja pri Sveti Trojici, po katerih začetki datirajo v leta 1769, 1780, 1786 in 1788. V šolski kroniki je kot začetek šolstva navedena letnica 1786 – dvomi o začetku šolanja gre po vsej verjetnosti pripisati napačni interpelaciji in površnem branju šolske kronike. (letnici 1780 in 1788). V kraju se je uveljavila letnica 1780 za katero pa ni na voljo primarnega vira. Vse letnice pa hkrati navajajo, da se je pouk začel v avguštinskem samostanu, kjer so dali učno sobo in sobo za nadučitelja brezplačno na razpolago. Prvo leto je šolo vsega skupaj obiskovalo 22 učencev. V enem opisu in ceni ukinjenega avguštinskega samostana pri Sveti Trojici v Slovenskih goricah iz leta 1811 se nahaja podatek, da sta se levo od dovoza nahajali dve sobi, kjer se je nahajala šola oz. v katerih dveh se je takrat odvijal pouk.³ Leta 1811 je šolo obiskovalo le 30 učencev, ki so od stotih prijavljenih obiskovali

³ Škerget, D. in Toš, M. (ur.), (2011). Podobe trojiške šole. Sv. Trojica: Osnovna šola in vrtec Sveta Trojica. str. 17 (Staatsbuchhaltung in Graz, Fasz. 31.)

pouk. Z izročitvijo župnije svetnim duhovnikom leta 1812, je šola dobila učno sobo v samostanskem poslopju – poleg učiteljevega stanovanja. Vse do leta 1828 je bila šola enorazrednica, ko se je pod šolskim nadzornikom in župnikom Francem Murkom razširila v dvorazrednico. Pouk je potekal v slovenskem in nemškem jeziku.

Leta 1867 je prišlo do gradnje nove šolske zgradbe. Najprej so porušili poslopje avguštinskega samostana, ki je stalo na mestu zdajšnje stare šolske zgradbe. Na istem mestu so zgradili novo šolsko zgradbo s tremi učilnicami in nadučiteljevim stanovanjem. Gradnja je bila končana leta 1870, stroške pa so v celoti plačale vsolane občine (sedanji zaselki občine Sveta Trojica). Do izgradnje je pouk potekal v frančiškanskem samostanu, kjer so imeli na voljo dve učni sobi.

Leta 1875 je bila šola razširjena v tri razrednico – šolo so ustrezno prezidali. Leta 1902 je šola postala štirirazrednica. Novo učilnico so pridobili iz nadučiteljevega stanovanja. Dodatni razred je bil zagotovljen dve leti kasneje, nadučiteljevo stanovanje in šolska pisarna pa sta bili postavljeni na šolskem vrtu, zemljo pa je brezplačno odstopilo vodstvo samostana.

Leta pred prvo svetovno vojno je zaznamovalo razgibano društveno in kulturno življenje. Slovenske gorice so se narodnostno prebujale, pri čemer so imele pomembno vlogo šole, ki so poučevale v maternem jeziku – šolska kronika se je v šolskem letu 1912/13 začela zapisovati v slovenskem jeziku. Začetek pouka pa se je začel marca s slovesno mašo v slovenskem jeziku.



jeziku, poučevale pa so samo učiteljice. V

Slika 7: Stavba šole pri Sveti Trojici, okoli leta šolskem letu 1914/15 so se prvega avgusta

1918 (Škerget in Toš ur., 2011, str. 30) predčasno začele počitnice, ki so trajale do naslednjega aprila.

Po koncu prve svetovne vojne, ki je na območju slovenskih goricah povzročila stagnacijo prebivalstva ter zmanjšan obisk šole - je jeseni leta 1918 razpadla avstro-ogrška monarhija.

1.12.1918 je bila ustanovljena nova država SHS (država Srbov, Hrvatov in Slovencev). Šola se je prilagodila novim razmeram – ukinitvi nemškega jezika kot učni jezik – in se vključila v krajevno dogajanje in skrbela za urejenost šolske okolice. O tem pričajo tudi podatki za leto 1929: »...okolica šolskega poslopja prav lična,... Na oknih so cvetice, katere učenci oskrbujejo sami. Tla so impregnirana z protipožarnim oljem, šolska oprava je stara, a v zadovoljivem stanju.« O spoštovanju in upoštevanju nove države pa je zapisal: »državni prazniki se proslavljajo s šolskimi ureditvami, katerim prisostvujejo tudi starši otrok.« Ocene je zapisal sreski šolski nadzornik Ivan Tomažič. Učitelji so se udeleževali tudi na kulturno prosvetnem področju. Tako je bil šolski upravitelj – eden izmed pomembnejših nadučiteljev pri Sveti Trojici - Fran Golež predsednik čitalnice, ki je imela bogato knjižnico in svoje oddelke v sosednjih krajih, bil je član Sokola in tajnik Posojilnice, ki je imela v lasti Kmetijsko zadrugo. Šola je otroke tudi vzgajala in jih učila o higieni, obnašanju kar je pomembno za kraj, ki je imel veliko število romarjev in drugih pomembnežev. ter ravnanju z živino na paši. Šola ni imela šolskega vrta in telovadnice, je pa imela eno izmed boljše opremljenih knjižnic – vsebovala je skoraj tisoč knjig. V šolskem letu 1921/22 so ukinili šolske maše, ki so bile on torkih in petkih.

Leta 1927 je bila šola razširjena v pet razrednico, zaradi pomanjkanja prostora, pa je imel en oddelek pouk popoldne – oddelek višje ljudske šole. Šolo je obiskovalo 206 otrok. Leta 1929 je v veljavo stopila osemletna šolska obveza, ki se je uvajala postopoma – kot štiri razrede osnovne šole in štiri razrede višje osnovne šole.

V letu 1934 je šola postala šest razrednica – štirje razredi so pouk imeli dopoldne, dva pa popoldne. Tak način je dobro deloval, saj je bila Sveta Trojica v tem obdobju, uvrščena v skupino krajev z najnižjo stopnjo nepismenosti. Leta 1935 so v kleti šole uredili telovadnico. Leto kasneje je bila prvemu razredu dodana še vzporednica prvega oddelka. Pred drugo svetovno vojno je šolo obiskovalo 335 otrok, ki so jih poučevale štiri učiteljice in trije učitelji. V šolskem letu 1937/38 so obnovili tla, prekrili streho, zgradili nove stopnice pri vhodu v šolo, prebelili vežo ter prebarvala nekaj učilnic, napravili prezračevalno cev ter prenovili vsa

stranišča. V novembru 1940 so ustanovili gospodinjsko šolo za » tukajšnji šolski okolišč«. Pouk je potekal v prostorih samostana, vpisanih pa je bilo 23 deklet.

Zadnji dan pouka pred nemško okupacijo 7.4.1941 je bil 1.4.1941. Nemci so dokaj hitro postavili svojo oblast – prepovedane so bile vse slovenske politične, kulturne, gospodarske in društvene organizacije. Začeli so graditi svoj raznarodovalni sistem, šola pa je imela veliko vlogo pri ponemčevanju prebivalcev. Pred nemško okupacijo je bila šola v dobrem stanju, imela je obrambni zid ter šolski vrt. Sprva so se v njo naselili nemški vojaki, a so že po enem tednu nove oblasti tu začele organizirati pouk. Ta je stekel 5. maja - potekal je le v nemškem jeziku, obiskovali pa so ga lahko le dečki med 10-im in 14-im letom starosti. 1.7.1941 so se v samostanu namestile štiri učiteljice, ki so začele s tečajem nemškega jezika. Ti so bili sprva dobro obiskani, kasneje vedno slabše. S tem dnem so šola začeli oiskovati še preostali dečki. Glavni predmeti so bili petje, telovadba in raznarodovanje. Slovenščina je bila strogo prepovedana, napake pa kaznovane s telesnimi kaznimi – pretepanje z železnim metrom. Za uspešnejše ponemčevanje so v jedilnici samostana prihodnje leto ustanovili šolski vrtec – obiska praktično ni bilo. Ustanovili so tudi gospodinjsko šolo namenjeno predvsem dekletom – da bi še te hitreje ponemčili. Ponemčevanje se ni obneslo, obiskanost šol je bila slaba – pa še ti so hodili k pouku zaradi groženj o izgnanstvu celotne družine. V začetku 1945 leta so Nemci ponovno zasedli šolsko stavbo – uničili so vse kar je bilo slovenskega (1345 knjig), uničili obrambni zid, razbili cisterno in uničili šolsko telovadnico – zazidali so vsa okna in razbili šolski oder.

Po vojni se je na staro delovno mesto vrnilo le troje učiteljev – ti so skrbeli za izobrazbo 283 otrok, ki niso upoštevali avtoritete in se cele dneve pretepali – politika Nemcev. Prvi šolski dan v Jugoslaviji je bil 3.6.1945, trajalo pa je le dva meseca. Zaradi pomanjkanja učiteljev je pouk potekal v dveh izmenah – dopoldne višji oddelki, popoldne pa nižji. Oprema je bila slaba – niso imeli učbenikov (naročeni so bili na Ciciban in na Pionirja), imeli so dva zemljevida Slovenije, klopi pa so bile še izpred vojnih časov. Pomemben del šolskega programa je bil kmetijski pouk – tako so se učenci višjih razredov udeleževali ekskurzij na bližnje kmetije, kjer so imeli praktičen pouk v sadovnjakih in vinogradih. V šolskem letu 1946/47 je Sveta Trojica in s tem tudi šola dobila elektriko. Pri kopanju jam in postavljanju drogov je aktivno sodelovala šolska mladina. Dobili so tudi prve učbenike za prve tri razrede: Prva, Druga in Tretja čitanka. Naslednje leto se je po odloku Ljudske republike Jugoslavije – ministrstvo za prosveto ustanovila sedemletka. Začela se je s petim razredom osnovne šole, postopoma pa so uvedli še

druge razrede. Izšle so nove knjige kot so botanika in nauk o človeku. Pouk prvega razreda je zaradi prostorske stiske potekal v samostanu. V šolskem letu 1949/50 sta imela razrede sedemletne šole pouk v prvem nadstropju, kjer sta dandanašnji knjižnica in računalniška učilnica. V šolo je bilo naslednje leto vpisanih 230 učencev, šolski bojni klic pa je bil »Učimo se za življenje, ne za šolo« s čemer so dosegli, da so otroci bili uspešni. Šole ni naredilo le 27 učencev. S šolskim letom 1952/53 se je uvedla osemletka. Ustanovili so tudi Kmetijsko gospodarsko šolo, kjer je bil poudarek na praktičnem delu – kuhanje. Potekal je v kulturnem domu. Med poletnimi počitnicami so dogradili smetišnico in obrambni zid, ki sta bila med vojno porušena. Šola je dobila nova vrata, žlebove, obnovljena je bila fasada, notranjost šole in dimniki, pri vhodu pa je bila postavljena lopa. Pet let kasneje so si učenci lahko prvič naročili šolsko malico – kruh in mleko, včasih kava in sir. V okviru pouka so nabirali sadje iz katerega so kuharice naredile kompote za ozimnico. Leta 1960 so kuhinjo prestavili v Dom kulture, kjer je obsegala en prostor, ozimnica je bila v drugem nadstropju, prav tako pa je bila v zgradbi tekoča voda. (vodovod po celotnem kraju so zgradili v prihodnjih letih). Pouk je še vedno potekal v samostanu ter šoli. V letu 1964 se je drugi razred zaradi pomanjkanja prostora moral preseliti v kulturni dom, kjer so mladinsko sobo preuredili v novo učilnico. 4.12.1964 je kraj prizadela velika nesreča – pogorel je Kulturni dom (več bom omenila kasneje). Prav tako je pogorela celotna šolska kuhinja – preselili so jo v sosednjo zgradbo. Zaradi stiske s prostorom so na šoli morali organizirati triizmenski pouk za 330 učencev. V šolskem letu 1966/67 se je šola preimenovala v OŠ Borisa Kraigherja. V kraju je njegova rojstna hiša, sedaj bar Cankar. Šola je dobila učilnico v prenovljenem kulturnem domu. Pouk je bil enoizmenski. Komisija skupščine občine Lenart je sprejelo odločitev, ki je predvidevala štiri centralne šole in tri podružnične šole. Po referendumu sta se združili OŠ Borisa Kraigherja Gradišče (kot centralna šola) in OŠ Benedikt kot podružnična šola. S tem dnem je OŠ Benedikt formalno nehala delovati, so pa logistične težave rešili tako, da sta v obeh krajih še naprej delovali popolni osemletki. Naslednje leto so trojiško šolo prenavljali – tako je pouk potekal v kulturnem domu, gostilni Grozd, gostilni grozd ter v stavbi ob kulturnem mestu (tu sedaj stoji trgovina Mercator). Leta 1969 je šola pridobila en oddelek podaljšanega bivanja. Bila je otvoritev prenovljene šole, ki je sedaj imela 7 učilnic, tri kabinete, knjižnico in dežurno sobo, kljub temu je pouk potekal v kulturnem domu in eni izmed sosednjih hiš – hiša št. 31. 1.8.1973 je OŠ Benedikt ponovno postala samostojna šola. Skupno s starši je šola financirala asfaltiranje ceste do šole in nasipavanje gramoza, kot podlago za šolsko igrišče.

Deset let kasneje se je začela dograditev šole – adaptirali so staro zgradbo. Pouk je potekal v stari zgradbi in v kulturnem domu, kjer so postavili zasilno telovadnico, ki je merila dobrih 18 kvadratnih metrov.

V šolskem letu 1985/86 je v celoti začel potekati enoizmenski pouk. Šolska zgradba je bila prenovljena – tako so pridobili 4 nove učilnice, jedilnico, kuhinjo s shrambo, manjšo učilnico za gospodinjski pouk, kletne prostore za shrambo, novo zbornico, pisarne za tajništvo in ravnatelja ter manjši arhiv. Organiziranih je bilo veliko interesnih dejavnosti – mnoga izmed njih so bila pod okriljem raznih društev. Prav tako je šola dobila asfaltno igrišče ter njivo, kjer so pridelali kar tri tone krompirja v tem šolskem letu. Ob zaključku šolskega leta leta 1991 je začela potekati desetdnevna vojna za Slovenijo. V ta namen so v gospodinjski učilnici zgradili zasilno zaklonišče. Septembra 1992 je šola končno dobila telovadnico s kabinetom, dvema shrambama ter garderobama.

Šolo je leta 2001/02 obiskovalo 249 učencev v petnajstih oddelkih, v šolskem letu 2010/11 pa le še 173 učencev. Zaradi prostorske stiske je bil vse do leta 2002 dvoizmenski pouk, nato pa je šola pridobila dve učilnici v kulturnem domu. Devetletka se je uvedla v šolskem letu 2003/04. V prostore kulturnega doma se je v letu 2006 nastanila novonastala občina Sv. Trojica v Slovenskih goricah, šola pa je nadaljnji dve leti uporabljala prostore župnišča.

V letu 2005 se je k šoli priključil še oddelek vrtca s 24-imi otroki. Leta 2008 je potekala zadnja adaptacija starega dela šole in vrtčevskih prostorov, povečanje telovadnice v večnamensko dvorano. Isto leto so dogradili še manjše igrišče namenjeno vrtčevskim otrokom. V letu 2010 je bil vrtec sestavljen iz štirih oddelkov.



Slika 8: Podoba današnje šole iz zraka (last Draga Lipiča)

Od takrat se podoba šole ni veliko spreminjala – nadgradila se je računalniška učilnica, v prostorih bivše čitalnice pa je sedaj četrti razred. Vrtec je sestavljen iz petih oddelkov, eden izmed njih pa je to šolsko leto (2020/21) lociran v drugem nadstropju kulturnega doma. Prav tako je šolsko igrišče dobilo nov asfalt in prenovljene tribune v šolskem letu 2019/2021.

4.3 Cimprača



V Trojici je vse do osemdesetih let prejšnjega stoletja stala cimprača – zadnja svoje vrste v Trojici in okolici. Klet je bila zgrajena iz oseškega kamna, tramovi so bili leseni, ometana je bila s slamo in prebarvana z apneno barvo.

Streha je bila prav tako slamnata.

Slika 9: Zadnja cimprača v Trojici, v osemdesetih letih prejšnjega stoletja (Toš ur., 2015, str.13)

4.4 Rojkova domačija

Sredi trga stoji mogočna hiša, ki je bila najlepša daleč naokoli, v letih, ko je bila zgrajena.

Zgrajena je bila leta 1789 in je najstarejša v trgu, pa tudi v občini Sv. Trojica.

Klet je zgrajena iz slovenje goriškega peščenjaka. Preostali del hiše pa je grajen iz opeke, zidovi so debeli 70 – 80 centimetrov. Stropi so leseni in izdelani v treh nivojih. Del stropov pa je »velban«.

Prostori so bili prvotno zelo veliki. Največja soba – 48 kvadratnih metrov je služila kot spalnica gospodarjev. V nadstropju so bile tri sobe, vsaka s svojim imenom: *ajnzarca*, *cvajnarca* in *drajarca*. Njihovo ime je nastalo pod vplivom avstrijske prevlade in nemščine kot uradnega jezika.



Slika 10: Rojkova domačija, po drugi svetovni vojni (last Marije Rojko, lastnice hiše)

Prvotni lastniki hiše so se ukvarjali s kmetijstvom in mesarijo, kar se je prenašalo iz generacije v generacijo. Rudolf Rojko – pradedek sogovornice – je imel osem otrok. Najstarejši sin Rudolf je nadaljeval z mesarijo in kmetijstvom, hčerka Ida pa je bila med 2. sv. vojno ustreljena v Malečniku. Njeno ime je na spomeniku padlim v 2. sv. vojni, ki stoji pred sedanjo občino. Med letoma 1900 – 1945 je bila v pritličju hiše Rojkova gostilna. Ta gostilna je bila ena izmed petih gostiln tistega časa. V gostilno je zahajal tudi pisatelj Ivan Cankar, v času svojega bivanja pri prijatelju Alojzu Kraigherju.

Prav tako sta bili v hiši mesnica in klavnica. Del kleti je bil namenjen ledenici. Led so s vozovi vozili iz Rojkovega ribnika, ki se je nahajal pod hišo in na območju današnjega jezera. Led se je v ledenicah obdržal skoraj celo leto. Kasneje so dogradili hladilnice. Do konca 60 let prejšnjega stoletja je imel mesnico Rudolf Rojko, nato pa so jo imeli v najemu različni krajevni mesarji. V sedemdesetih letih je imel mesnico mesar Fekonja, kasneje pa se je preselil na drugi lokacijo.

Hiša je sprva vodo dobivala iz studenca, v letu 1968 pa so se prebivalci združili napeljali vodovod iz Gočove. Ta vodovod je oskrboval hiše v trgu ter šolo.

Leta 1982 je hiša postala samo stanovanjska – mesnica ni več ustrezala potrebam, pa tudi naslednika, ki bi nadaljeval s tradicijo ni bilo. Nekaj časa so bili v hiši tudi podnajemniki.

Leta 2008 – 2009 je bila hiša v celoti obnovljena – pod nadzorom sedanje lastnice.⁴

Pred mesnico je nekaj časa stal sramotilni kamen. V bližini pa je bila pred 1. sv. vojno vaška tehtnica – za tehtanje živine.

4.5 Usnjarni Kirbiš in Močnik

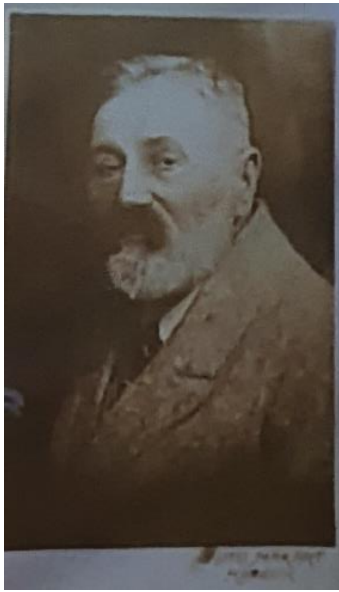
Prva tovarna usnja – pri Močniku - v Sveti Trojici, je delovala v zaselku Zgornji Porčič od leta 1847 do leta 1948.



Slika 11: Prva tovarna usnja v Sveti Trojici - pri Močniku (Toš ur., 2011, str.14)

⁴ Povzeto po besedilu Marije Rojko (lastnice hiše), dne 8. februarja 2021. Sveta Trojica v Slovenskih goricah.

lastnik
Kirbiš
Murske
novo
umrl
najprej



Usnjarna Kirbiš je delovala med leti 1882 -1948. Prvi Karl je dne 1. oktobra 1882 ustanovil Usnjarno. Prišel je iz sobote, v Trojici pa je imel strica.. Prve stroje je kupil pri Močnikovi usnjarni, prav tako pa se je tam učil procesov namakanja kože. Leta 1892 jo je s sinom Rajmundom na zgradil in izboljšal delovanje usnjarne. Ko je leta 1936 prvi lastnik je usnjarno prevzel sin. Ta se je šel šolati v Nemčijo, nato pa v Avstrijo, kjer je opravil poklicno izobraževanje. Sprva je bil pomočnik, po opravljenem preizkusu znanja pa je postal mojster. Usnjarna je bila

zelo uspešna in je imela velik vpliv na gospodarski razvoj kraja. Poznana je bila v širši okolici Lenarta, o

Slika 12: Prvi lastnik Kirbiševе usnjarne Karl Kirbiš (zasebna last)

njej pa se je širil dober glas. O tem priča, da so imeli redno zaposlenih 10 – 12 zaposlenih, ter nekaj sezonskih delavcev. Prvi v kraju so imeli dvigalo speljano do prvega nadstropja. V trgu je imela usnjarna pripadajočo trgovino, kjer so prodajali blago, največ govejega, prodajali pa so tudi že narejene čevlje. V bližini je bilo vodno zajetje potoka Ročica, do katerega so imeli speljano pumpo, kar je omogočilo lažjo napeljavo vode do bazenov, kjer so namakali usnje. Ljudje so enkrat na letno – po kolinah – prinesli svinjsko in govejo kožo, redkeje telečje. Ko so kože dobili so jih 10 mesecev pustili na mehčanju in namakanju, nato pa so jih obdelali stroji, ki so bili napredni za tisti čas. Obdelano kožo so prebivalci odnesli nazaj domov, kjer so jih nesli šiviljam. Sodelovali pa so s krajevnimi čevljarji. Teh je bilo 5. Iz tega usnja so izdelovali predvsem podplate čevljev. Navado so imeli, da so šli k družini in naredili obutev za vso družino. To je trajalo od 3 do 5 dni, plačani pa so bili v hrani. Leta 1947 si je usnjarna pridobila električni stroj, prej so imeli parni stroj. Leta 1945 je na oblast prišla KP in v juniju so prepovedali nadaljnje namakanje kož. 28. 4. 1948 je usnjarna postala državna last – nacionalizacija – tedanjega lastnika pa so vrgli iz usnjarne. Tovarna je postala okrajna usnjarna za Maribor okolico. Večinoma nove stroje pa so razdelili sledečim tovarnam: Železniki, Konjice, Lenart,

Rače, Miren pri Gorici, ostale stroje pa uničili oz. razdelili kot pločevino.⁵ Trgovina je delovala do sredine šestdesetih let prejšnjega stoletja. Nekaj časa je bila tu Zadruga občine Lenart, kjer so shranjevali pridelki in vreli jabolka v kis. Delovala je do leta 1970, nato pa je ta zgradba postala avtoservis. Zgradbo so pregradili, deluje pa še danes.

4.6 Kovačija Budja in »Pri Kovaču«



Lastnik kovačije Budja, ki je bila locirana v Zgornjem Porčiču, se je sprva izobraževal in imel svojo kovaško obrt v »grajski kovačiji« v bližnjem kraju Negova. Nato je svojo obrt, kot mojster nadaljeval v Zg. Porčiču. Dandanes kovačija ne stoji več. Sveti Florjan je bil dolga leta zaščitnik

Budjeve kovačije.

Slika 13: Notranjost Budjeve kovačije (Toš ur., 2015, str.159)

Kovačija "Pri Kovaču" je delovala do leta 1999.

Prva kovačija je bila zgrajena že pred 2. Svetovno vojno, s katero je upravljal pradedek so guvernice. Zgrajena je bila ob cesti, ki je povezovala Sveto Trojico z Benediktom in Gornjo Radgono, ki je bila tisti čas pomembno gospodarsko središče.

Okrog leta 1950 je njegov sin Franc Strajnsak (ker si je iz stare kovačije naredil bivalni prostor za svojo družino) zraven "zgradil" novo poslopje - kovačijo, na lokaciji kjer stoji še danes.

V kovačnici, kot so jo imenovali domačini, so izdelovali izdelke, ki so bili potrebni za tisti čas. Od plugov za oranje, do "obrob" za lesena kolesa vozov – šine so jim rekli nekoč. Prav tako so kovali razno orodje, od podkev, do sekir, raznih žabljev, itd. torej vse, kar se je pač dalo oblikovati v vroči žerjavici, ki so jo kurili z koksom - vrsta premoga. Pri tem je bil nepogrešljiv kovaški meh in nakovalo, na katerem se je oblikovalo vroče železo v vse navedene izdelke.

⁵ Po pripovedovanju Kamila Kirbiša (vnuka lastnika Kirbiševe domačije) avtorju, dne 30. Januarja 2021, Sveta Trojica v Slovenskih goricah.

Plačila so bila različna, tistim časom primerna - od blagovne izmenjave, do medsosedske pomoči. kasneje že v denarju.

V preteklosti je bil kovač med pomembnejšimi krajani, poleg zdravnika in učiteljev, saj je popravljaj in izdeloval izdelke, ki so jih krajani rabili v vsakdanjem življenju.

Ljudje so prinašali razne izdelke, npr. strgane verige, motike, sekire, izdelovali so se tudi vozovi in podkve.

Veliko časa so kovači namenili izdelovanju podkev za konje in vole, ki so bili v takratnih časih edino prevozno sredstvo in za podkovanje teh živali. Pred kovačijo je bila postavljena lesena "rampa", kamor so konja privezali, med tem ko so ga podkovali. Pri tem je bilo potrebno več ljudi, da so konja "držali", da se je podkev lahko namestila. Ta žival ima ogromno moči in je marsikaterega kovača ali soudeleženega poškodovala, saj je bila pri tem delu žival zelo nemirna.

Franc Strajnsak je to delo opravljal z veseljem do svojih poznih let. Naslednika kovačija ni dobila, vendar pa v njej hranijo vse stvari iz časov, ko je bila Kovačnica aktivna – kot spomin na lastnike in življenje v prejšnjem stoletju.⁶

Domačini - predvsem starejše generacije – poznajo to družino še vedno kot Kovačove.

Prav tako je avtobusno postajališče OŠ Svete Trojice še vedno imenovano "pri Kovaču".

4.7 Kulturni dom

Cerkev Svete Trojice je bila skupaj s samostanom pred vojno središče kulturnega dogajanja v kraju. Pod njihovim okriljem je delovalo prosvetno društvo z več sekcijami in odseki – dramskim, recitatorskim, telovadnim... Zaradi vedno bolj obsežnega delovanja društva se je porodila ideja o izgradnji prosvetnega doma. Na pobudo p. Idelfonza Langerholza - predsednika dramske sekcije – so z zamenjalno pogodbo leta 1938 pridobili zemljišče za izgradnjo društvenega doma.

Že spomladi leta 1939 je pod vodstvom patra stekla gradnja društvenega doma. Za potrebe doma so na bližnjem pašniku ročno izdelovali in žgali opeko, v oseškem kamnolomu so lomili

⁶ Povzeto po besedilu (preko e-pošte) Romane Strajnsak (lastnica nekdanje kovačije) iz dne 11. februarja 2021

apnenec, v Krajnčevi rudi pa kopali pesek. Kmeti so darovali les, jabolka in ostalo hrano, ki jo je za potrebe delavcev pripravila Alojzija Kuhar – kuharica na porokah. Večino dela so opravili krajani sami, iz Ljubljane pa so nakazali 10.000 dinarjev za opremo. 24.6.1939 je bil dom pod streho, za novo leto 1940 pa je bila že prva predstava.



Slika 14: Prvotni kulturni dom leta 1940 - severovzhodna stran (Toš ur., 2015, str.164)

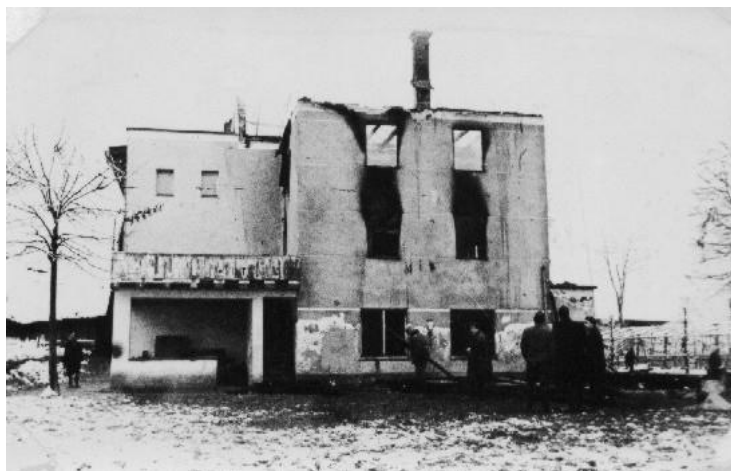
Leta 1940 je prišlo do okupacije, nemška vojska pa je dom uporabljala za svoje potrebe. Ob koncu vojne so ga Nemci izropali, kulturno dogajanje pa je zamrlo. Leta 1946 so pri organizaciji OF Sveta Trojica ustanovili prosvetni svet, ki je dobil v upravljanje tudi dom. Ti so dom delno uredili in ga pripravili za na daljne igre. V naslednjih letih je delo zamrlo, saj je dvorana postala mesto za odkup in obvezno oddajo kmetijskih izdelkov.

Dne 17.12.1951 je ustanovni občni zbor KUD- Ernest Golob – Peter dobil dovoljenje za delovanje. Zaradi uspešnega delovanja društva so se odločili za dozidavo doma, ki bi ga lahko uporabljali za večje kulturne prireditve. Hkrati pa bi lahko uresničili idejo o ustanovitvi kino sekcije. Upravni odbor Kmetijske zadruga Gradišče se je odločil, da bodo Prosvetni dom pozidali in ga preimenovali v Zadrugi dom.

Leta 1953 se je začela gradnja prizidka v katerem bi naj bile sanitarije in čakalnica. Prizidek so naredili višjega kot je bilo mišljeno prvotno in s tem pridobili prostore za ljudsko knjižnico in za stanovanja za upravnika doma. Na zadnji strani je bil balkon, pod balkonom pa več namenska avla, ki še danes služi kot oglasna deska. Slavnostna otvoritev obnovljenega doma je

bila 8. avgusta 1955, leta 1958 pa je bil – skupaj s kinematografom – predan v upravljanje KUD- u Ernest Golob- Peter.

8. avgusta 1955 je tudi rojstni dan kinematografa, čeprav je bila prva predstava izvedena že avgusta 1947 ob otvoritvi elektrifikacije kraja, ko so na lastnem projektorju predvajali slovenski film Svet na Kajžarju. Iz člankov v Večeru je razvidno, da so bile predstave dobro obiskane, zato je vodstvo kina Gradišče ustanovilo prvi filmski krožek v občini Lenart in sicer leta 1961. Filmov se ni smelo predvajati brez soglasja ljudske milice Gradišča – obvezen je bil njihov žig in podpis prisotnega miličnika. Zadnje soglasje je v knjigi filmov zabeleženo iz dne 14.8.1958.



V noči iz 3. na 4. december 1964 se je zgodil požar, ki je uničil večino zadnjega dela doma, ostal je le prizidek in stanovanje upravnika. Z veliko prostovoljne pomoči krajanov je bila že 31.12.1964 položena zadnja opeka na streho, škodo pa so sanirali še tri leta po požaru. Kljub temu so se redne

Slika 15: Pogorišče kulturnega doma leta 1964 (Toš ur., filmske predstave nadaljevale že 2015, str.166) februarja 1965, obisk pa se je še

povečal. V začetku sedemdesetih je društvo – v želji po večjem številu predvajanih filmov – najelo novejša filma, kar je povzročilo večji obisk in uvedbo predstav tudi ob sobotah. Do leta 1975 so predvajali kar 1430 filmov. Zaradi upada obiska so začeli sodelovati s šolo, ki je odkupila tri različne filme, sodelovanje se je večalo vse do devetdesetih let, ko je obisk začel upadati zaradi novih video tehnik. Od leta 1984 je bil gradiški kinematograf edini v celotni lenarški občini, s tem pa mu je bila tudi zaupana skrb za ohranjanje kinematografske dejavnosti na podeželju. Praznovanje 35- letnice društvenega kinematografa je potekalo v senci težav kinematografskih društev. S to obletnico je bila prekinjena tradicija rednih tedenskih kino predstav, tako je še danes, razen občasnih predstav v jesensko- zimskih terminih.



Slika 16: Kulturni dom danes (zasebna last)

v njej sedež mnogih društev kot so – Planinsko društvo HAKL, turistično društvo in drugih. V šolskem letu 2020/2021 je svoje prostore tu dobila ena enota vrtca.

Trg se je vse odkar je dobil trške pravice leta 1871 razvijal kot gospodarsko in kulturno središče. Okolica in zaselki so bili usmerjeni v živinorejo, medtem ko je v trgu cvetelo gostinstvo in trgovina. O tem pričajo številne zgradbe, ki so bile nekoč gostilne, trgovine ali pa so imele kako drugače pomembno vlogo in še danes izstopajo po svoji lepoti. Prav tako se je vloga in oblika trga in zgradb skozi čas spreminjala.

Slika 17: Sveta Trojica v obdobju baroka, po letu 1740

V letih 1970 – 1980 je dom pridobil terasasti pod – kar je gledalcem olajšalo gledanje predstav. Do leta 1985 je v zadnjem delu doma delovala krajevna cvetličarna. Urejena je bila peč na kurilno olje, ki je služila tudi za potrebe Mercatorjeve trgovine, ki so jo leta

1985 zazidali v neposredni bližini.

Dolga leta je imela v tej zgradbi svoje prostore občina, danes pa je

(zasebna last, Toš ur., 2015, str. 21)



4.8 Gostilne pri Sv. Trojici

Bogato družabno in kulturno življenje je imelo zahtevo po gostilnah in prenočiščih. V letih 1900 – 1945 je v trgu oz. ob glavni cesti Lenart – Trojica uspešno poslovalo 5 gostiln – Golobova, Mlinaričeva, Rojkova, Penova in Golobova. V političnih in narodno nestabilnih časih, so bile gostilne osrednjega pomena za narodne zavedne tržane, pa tudi nasprotnike. Tako je L. Ryziensky na večeru pisateljev v Mlinaričevi gostilni poudaril, da so Slovenske gorice nemške in izzval prepir. Tudi v tej gostilni sta se večerov pisateljev udeleževala Škrobar in Cankar.

Rojkova gostilna je bila locirana v centru trga – nasproti Kraigherjevega stanovanja. S Cankarjem sta mnoge večere preživela v njem, tam pa bi naj dobila navdih za svoja besedila (predvsem Kraigher).



Slika 18: Zbor sokolskega društva, v ozadju Rojkova gostilna (Last Draga Lipiča)

V kraju sta bili dve Golobovi gostilni. V družini, ki se je ukvarjala z gostinstvom, sta bila dva brata, ki sta želela nadaljevati s tradicijo, vendar sta bila v nasprotnih političnih strankah – eden pri sokolih, drugi pa pri orlih. Tako sta odprla vsak svojo gostilno, kjer so se zbirali pripadniki obeh strank. Tako so potekale živahne gostilniške razprave leta 1940 o bližajoči se vojni in o gradnji obrambne linije ob Pesnici (predvsem v gostilni, kjer so se zbirali sokoli).

V prejšnjem stoletju so bile cerkvene procesije priljubljene, obiskovalci pa so prišli od daleč. Romarji iz Prekmurja, so tako prenočevali v gostilnah, peli ljudske pesmi in pekli tradicionalno hrano. Procesije so imele velik pomen za obstoj in dobro poslovanje gostiln in navsezadnje za obstoj trojiškega trga v tako velikem obsegu.

Na propad gostiln je med drugim vplivala nacionalizacija, ločitev cerkve od države – romanja niso bila več tako množično obiskana in gradnja ceste Lenart – Benedikt – Gornja Radgona, tako Trojica ni bila več kraj ob glavni prometni poti, potreba po gostilnah in prenočiščih se je tako zmanjšala.

4.9 Trgovine pri Sv. Trojici

V kraju je bila dobro razvita trgovina in izmenjava dobrin s sosednimi kraji. Na hribu ob cesti in s pogledom na cerkev je ena izmed večjih, pomembnejših družin – družina Šenekar že leta 1900 zgradila prvo pravo živilsko trgovino. Trgovina je bila privatna vse do leta 1945, ko jo je



država nacionalizirala in je vse do leta 1959 delovala kot podružnica nove državne trgovine Potrošnik – kasneje Mercator. Bila je samopostrežna, prodajali so predvsem špecerijo – ob posebnih priložnostih tudi oblačila. Leta 1959 je prenehala delovati, stavba je postala stanovanjska. Nato jo je kupila družina Črnc in leta 2000 odprla gostilno Na Griču. Gostilna je bila poznana daleč naokoli, v njej so se

Slika 19: Gostilna na griču v letu 2021 (zasebna last)

praznovala službena praznovanja in jubileji. V letu 2017 je zašla v krizo - v njej so prodajali le še malice – lani pa je dokončno prenehala delovati.

V centru trga – kjer je danes bar Cankar – je nekoč bila trgovina Pukšič. (Ob otvoritvi je bil na njej izobešeno Trgovina Gradišče). Odprli so jo junija 1989 in bi naj bila prva privatna trgovina po drugi svetovni vojni, na Štajerskem. Prodajali so metrsko blago, zgradil pa jo je Bojan Dreo, ki je zgradil večino zgradb tistega časa.



Slika 20: Otvoritev Pukšičeve trgovine oz. trgovine Gradišče (last Draga Lipiča)

V sosednji stavbi je bila trgovina, ki je pripadala usnjarni – do leta 1964, sedaj pa je na njenem mestu očesna optika.



Slika 21: Del razglednice, pozno 19. stoletje: v tej zgradbi je včasih bila trgovina Potrošnik (Toš ur., 2015, str.20)

V staromeščanski hiši (po ustnih

Trojica je že leta 1890 dobila trgovino z mešanim blagom. Ustanovila jo je družina Cvetko, ki se je v kraj priselila iz Kozjanskega. Prodajali so praktično vse kar so ljudje takrat potrebovali pa niso mogli pridelati doma – od igel pa vse do petroleja. Mogoč pa je bil tudi odkup živine.

Delovali so do leta 1948, ko so morali zaradi nacionalizacije trgovino zapreti. Lasnik je z ženo in dvema otrokoma odšel v Ameriko.

izročilih bi naj bila iz leta 1700, vendar za to ni nobenega dokaza in je kot najstarejša hiša navedena Rojkova domačija), je bil do leta 1984 Potrošnik, kasneje so ga preimenovali v Mercator. Poleti 1985 so zgradili Mercator na novi lokaciji – poleg Kulturnega doma in ga tako umestili v novi center dogajanja pri Trojici. Mesto starega Mercatorja je še isto leto zasedla železnina, ki pa se ni obdržala dolgo. Ta zgradba je delno stanovanjska, v pritličju pa se nahajata pošta in frizerski salon.

Zgradba je skozi vsa leta ohranila prvotno podobo, v celoti pa je bila obnovljena v prvih letih enaindvajsetega stoletja.



Slika 22. Privatna trgovina: Jozef Fris - trgovec, na prehodu iz 19. v 20. stoletje (zasebna last)

Zgradba, ki je še danes stoji za osnovno šolo Sveta Trojica, je bila zgrajena v času dozidave oz. obnove cerkve v prvi polovici 19. stoletja (po ustnem izročilu). V letih 1870- 1880 so ob njej zgradili šolo. Ta zgradba je bila sprva v lasti frančiškanov, kasneje pa so v njo naselili učitelje ter nadučitelja. Del zgradbe (na sliki) pa ob je na prehodu 18. v 19. stoletje zasedla krajevna

privatna trgovina. Imenovala se je po lastniku in sicer *JOZEF FRIS – TRGOVEC*. V njej so prodajali špecerijo. Za kraj je bila v tistem času (1900-1940) značilna navezava na nemško – avstrijske dežele, zato je večina takratnih obrtnikov imela dvojezične napise ali pa s prizvokom nemščine, kar je veljalo tudi za to trgovino. Trgovina je delovala skoraj do druge svetovne vojne, med vojno pa je bila okupirana s strani nemške vojske, v njej pa so bili nastanjeni vojaki, saj so lahko zaradi bližine šole, cerkve dobro nadzirali vaško življenje.

4.10 Organi pregona v Trojici

Kraj je med drugim tudi dobro kmetijsko razvit. Da bi preprečili majhne prestopke kot so kraje med kmeti so v centru – pri sedanji občini uredili. pridržanje za kurje tatove. Ta zapor je deloval pred prvo svetovno vojno.



Slika 23: Po ljudskem izročilu prostor za pridržanje kurjih tatov pred prvo svetovno vojno (zasebna last)

Nemci so med drugo svetovno vojno okupirali Sveto Trojico. Zasedli so večji del trga – iz njih izselili slovenske družine in naselili nemške. Svoj štab pa so si ustvarili v samostanu – izselili so frančiškane, zaradi dobre lokacije pa so z lahkoto nadzirali prebivalce. Po drugi svetovni vojni je na oblast prišel KLO – krajevni ljudski odbor in ustanovil policijo pri Sv. Trojici. V kraju so bili naenkrat do trije policisti, delali so večinoma na terenu ter imeli eno sobo za pridržanje v kleti »starega vrtca«.

4.11 » Dečji dom«



Druga svetovna vojna je pustila velike posledice. Veliko odraslih je izgubilo življenje v vojni, pridobilo psihične težave ali pa se enostavno niso vrnili domov. Tako je v Trojici in okoliških naseljih postalo veliko vojnih sirot. Krajanje so se organizirali in v hiši takratnega zdravnika Bruna Weiksla uredili sirotišnico – »dečji dom«. V njem je živelo okoli 30 otrok mlajših od štirih let.

Slika 24: "Dečji dom", sedaj občinska Zaposlene so bile kuharice, varuške in čistilke. stavba .Slika je del razglednice, 20. stoletje Mnogo izmed teh otrok se je odselilo v tujino, (Toš, ur., 2015, str.19) nekateri pa so se včlanili v trojiška društva in tako povrnili ljudem.⁷

4.12 Kmečki turizem Klobasa

Sveta Trojica ima veliko naravnih lepot in kulturnih znamenitosti. Kot taka ima potencial za razvoj turizma. V tem se je v prejšnjem stoletju preizkusila družina Klobasa in kot prvi uredili sobe za turiste v starejši meščanski zgradbi v trgu. Kljub vsemu potencialu pa se kmečki turizem ni razvil v tolikšni meri kot bi se lahko.

4.13 Pekarna in glasbena šola Kmetec

Leta 1954 se je v kraj primožil Janko Kmetec. Po srcu je bil muzikant, posebej velika pa je bila njegova ljubezen za tamburaško dejavnost. Pri KUD – Ernest Golob – Peter je vodil tamburaški zbor. Svoje učence in člane zbora je glasbeno izobraževal ter tako ustvaril zametke privatne glasbene šole pri Trojici. Domačini pa so jih iz tega razloga imenovali »Kmetečevi muzikanti.«

⁷ Pogovor s Kamilom Kirbišem in Romanom Fekonja, dne 13. februar 2021, Sveta Trojica v Slovenskih goricah.



Slika 25: Kmetečevi muzikanti: na levi strani je Janko Kmetec, voditelj skupine (Toš, ur., 2015, str.63)

Danes njegova - žal zapuščena - domačija stoji ob glavni cesti, ki povezuje Trojico in Lenart, v preteklem stoletju pa je ta služila kot edina krajevna pekarna, ki se je ukvarjala z dostavo na širšem območju Lenarškega.

4.14 Ostale zgradbe

Visoka zgradba tik ob cerkvi je v preteklosti imela veliko različnih vlog.

Na njenem mestu bi naj že pred več kot 350 leti zgradili kočo – namenjeno za postanek romarjev. Gradili pa so jo v istem sklopu kot so dograjevali samostan cerkve.



Za vmesno obdobje nisem našla podatkov o njeni namembnosti, od leta 1880 pa do prve svetovne vojne pa je bila v njej pošta. Poleg nje – v istem obdobju – pa je bila vaška tehtnica.

Nekaj časa je bila v njej tudi
gostilna.

Od 24.2.1972 pa do leta 1975 je v njem

delovalo društvo upokojencev Gradišča in

Slika 26: Zgradba, v kateri imajo danes Cerkvenjaka, nato pa le še upokojenci Gradišča
prostore društvo upokojencev Gradišča, del – delujejo še danes. razglednice (Toš ur.
2015, str. 19)

V njem je bil tudi disko in sicer do leta 1996.

V trgu je poleg že omenjenih zgradb, še gasilski dom. Ustanovni občni zbor gasilskega društva – takrat se je imenoval Požarna bramba - je bil 2.2.1876 v gostilni Golob, kjer so v naslednjih letih prirejali tombole in druge vrste veselice. To je bilo prvo društvo v kraju, ki se je ukvarjalo s kulturnim življenjem in tradicijo. V letih 1906-1907 so začeli razmišljati o gradnji gasilskega doma. Zgrajen je bil leta 1908, v trgu, kjer stoji še danes. Ves čas so bili v društvo zavedni Slovenci, o čemer priča, slovenski napis na gasilskem domu, ki ga je pred drugo svetovno vojno izdelal trojiški slikar Karl Omulec. Godba, pod vodstvom gasilskega društva je igrala na vseh večjih jubilejih in proslavah v kraju in širši okolici, prejela pa je tudi pohvalo Ljudske prosvete Slovenije. Na gasilskem domu pa je naslikan Sveti Florijan – zavetnik gasilcev. Skozi leta so dom dograjevali, sedaj pa je v njem razstava prvih gasilskih vozil.

Poleg njega je hiša, med domačini poznana kot Fotografova vila. Takšno ime je dobila zaradi napisa na stranski steni – *Kurnik FOTOGRAF...* (ostale črke se niso ohranile). V njej je živel proti koncu 19. stoletja prvi fotograf na širšem območju Slovenskih goric.



Slika 27: Napis Kurnik - FOTOGRAF... na "Fotografovi vili", 2021 (zasebna last)



Poleg samostana in pod šolsko zgradbo, stoji velika, lepo ohranjena zgradba. Vsa leta – od njenega nastanka v poznem 19. stoletju – pa do danes služi kot hiša za zdravnike. Vsi zdravniki, ki so službovali pri Sv. Trojici so imeli tam svojo ordinacijo, nekateri pa so kot najemniki tudi živeli v njej.

Država jo je kupila od zdravnika Bruna Vajksla in tam uredila Materinski dom. Leta 2007 jo je občina odkupila od takratne zdravnice Marjane Demšar, ki se je takrat upokojila. Od leta 2018 ima občina v drugem nadsropju

svoje prostore, v letih 2019- 2020 so bili v pritličju prostori podružnične enote ZD Lenart, letos pa ima tu prostore

Slika 28: Občinska zgradba v zavarovalnica Sava in zasebna zdravniška klinika Amagdala. središču trga v letu 2020

(zasebna last)

5. POMEMBNE OSEBNOSTI

V tem delu naloge bom predstavila pomembne osebe, ki so se rodile, službovale ali umrle pri Sveti Trojici. Predstavila bom pisatelje, slikarje in narodno zavedne Slovence.

5.2 Pisatelji

5.1.1 Ivan Cankar (1876-1918)

Rodil se je v obrtniški družini kot osmi izmed dvanajstih otrok. Njegov oče je že leta 1867 ustanovil bralno društvo iz katere je nastala vrhniška čitalnica. Oče je družino zapustil, tako je vsa skrb za otroke padla na mater. Hvaležnost ji je Cankar izkazal s tem, da je plačal s svojim prvim honorarjem – ki ga je dobil za prvo pesniško zbirko *Erotika* – plačal pogreb. Ljudsko šolo je obiskoval na Vrhniki, življenjske izkušnje pa si je pridobival v »Enajsti šoli« pod mostom. Nekoč ga je pred utopitvijo v tolmunu Ljubljance rešil Jurčev hlapec, kakor piše v *Mojem življenju*. V času šolanja na nemški realki v Ljubljani je stanoval pri stricu Šimnu, vendar ta z njim ni lepo ravnal in ga je leta 1889 tudi odslovil. Lik strica Šimna je pozneje opisal v črtici *Stric Šimen*, noveli *Na pragu* in povesti *Življenje in smrt Petra Novljana*.

1892/93 je vstopil v skrivno dijaško literarno društvo Zadruga, kjer je prebiral pesmi, prozne sestavke, prevode, kritike in se seznanil z Dragotinom Kettejem. V društvo je pritegnil Otona Župančiča, 1895 je postal član četverice mladih pesnikov tudi Josip Murn. , spoprijateljil se je s Kettejem in nekaj časa bival z njim na Ledini v eni od zasilnih barak, ki so jih po ljubljanskem potresu (1895) postavili za brezdomce. Leta 1896 se je vpisal na stavni oddelek visoke tehniške šole na Dunaju, vendar ga študij ni zanimal – tako ga je pustil. Pridružil se je literarnemu klubu, kjer je pisal pesmi in ocenjeval ostale člane. Že leto kasneje se je vrnil domov, kjer je nekaj časa bival v Cukrarni. Novembra 1898 se je ponovno vrnil na Dunaj, da bi študiral moderne slovanske in romanske jezike, vendar se na filozofsko fakulteto ni vpisal. Stanoval je v različnih sobah v bližini univerze in živel precej boemsko življenje. Delal je tudi pri različnih časopisih. V letih 1899-1909 je bival pri družini Löffler, kjer se je zelo navezal na Malči – bolno hčerko, ki ji je uredil prostor v bolnici za neozdravljivo bolne otroke. Literarni spomenik ji je postavil z romanom *Hiša Marije Pomočnice* (1904). Naslednja leta je bival v Ljubljani,

Dunaju in Sarajevu. Leta 1910 si je našel oazo na rožniku, kjer je sprejemal obiske svojih prijateljev. Kraigher – prijatelj iz dunajskih let – ga je večkrat vabil v Trojico. Odzval se je na eno izmed mnogih vabil. ».... Če se tu pa tam vsega nasitiš in bi se rad kam skrtil pred celim svetom, pridi k meni. Jaz te bom vedno vesel. Tudi prostora imam dovolj, saj sem hišni posestnik-.... Samo en pogoj mi izpolniš.... V konflikt me ne smeš spraviti s svojim jezikom, niti verski, niti političen ali kako drugačen.«⁸ Tako je bival v Sveti Trojici za pol leta – od jeseni 1910 do pomladi 1911. Predaval je na učiteljski skupščini o slovenski literaturi, se seznanil z narodnostnim bojem na severni meji in napisal tudi svojo poslednjo literarno dramo Lepa Vida. Dela se je lotil takoj, ko je – najverjetneje s kočijo - prispel v kraj. Pri Kraigherjevih je imel na voljo sobo, ko je ustvarjal pa so domači spoštljivo tiho hodili po hiši. Vendar je – po besedah gostitelja – včasih po ves dan napisal komaj stavek ali dva. Cankar ni bil zadovoljen s sabo, sproti je uničeval že napisano besedilo, pa vendar ga je napisal v Trojici do konca aprila 1911. O svojih tegobah in življenju je pisal prijatelju Etbinu Kristanu v pismu: »Tukaj živim zelo prijetno med prijetnimi ljudi. Prav koristno je, da sem spoznal te Slov. Gorice. Z začetkom prihodnjega meseca se vrnem v Ljubljano in prinesem dramo (Lepo Vido) s seboj. Nič kaj zadovoljen nisem z njo, pa šund le ni.« (Toš ur., 2015, str.22) Iz Cankarjevih pisem, ki jih je

ter,



–

pošiljal na Rožnik, je razbrati, da so ga v Slovenskih goricah utrujali jesen, mraz, blato, megla, da je družba razkosana, ker Slovenci ne govorijo z nemškutarji, kot tudi Nemci ne prodajajo Slovencem. »Zamedlo nas je, da je veselje! Pa vendar ne tičimo doma! Doslej sem oblezel že mnogo slovenjegoriških vasi in trgov same svetnike: sv. Lenart, sv. Ana, sv. Bolfenk, sv. Jurij itd. Kraji se mi zde zmirom bolj prijazni; vse je tako nekako »miniaturno«,

»fletkano«.....Kakor kraji, tukaj je tudi življenje miniaturno. V tako malih gnezdih si ljudje preganjajo svoj dolgčas s samimi prepiri in prepirčki.... Razkosana pa je družba tudi zato, ker Slovenci ne občujejo z nemškutarji, ali pa le toliko, kolikor

⁸ TOŠ, M. (ur.), (2015). Trojiška kronika. 2. izd. Sv. Trojica: Občina Sveta Trojica. Str 22.

Slika Cankar napisal Lepo Vido²⁹: Hiša v kateri je *morajo*.⁹ V naslednjih letih je potoval po Sloveniji, bil je tudi v

(zasebna last) Sremski Mitrovici, vabili so ga na predavanja, kjer je izražal svoja stališča o slovenskem jeziku in verjel v njegovo svetlo prihodnost. V predavanju *Slovenci in Jugoslovani*, ki ga je imel 12. aprila 1913 v ljubljanskem Mestnem domu, je vizionarno napovedal politično združitev jugoslovanskih narodov s čimer si je prislužil enotedensko pridržanje v sodnih zaporih, zaradi obtožb neke Vrhničarke – da simpatizira s Srbi je bil naslednje leto še enkrat obsojen na zapor. Leta 1915 je bil vpoklican k vojakom v Judenburg, a je bil zaradi telesne šibkosti, še isto leto odpuščen. Zadnje leto svojega življenja je preživel v sobici na Kongresnem trgu, kjer je tudi padel po stopnicah ter se je udaril v zatilje. Umrli je na internem oddelku ljubljanske bolnišnice, njegovi posmrtno ostanki pa so bili leta 1923, skupaj s Kettejevimi in Murnovimi, preneseni v grobnico slovenske moderne. Njegova dela so navdihnili mnoge, po njem se imenujejo ulice po Sloveniji in na Dunaju, društva in založbe. Od leta 2019 podeljujejo Cankarjevo nagrado in sicer za najboljše izvirno delo v slovenščini. Po Sloveniji ima postavljene spomenike od leta 2019 pa tudi v Trojici. Njegovo postavitve so organizirali v KUD Ernest Golob – Peter, stoji pa nasproti hiše, v kateri je bival v času svojega obiska Svete Trojice

⁹ Isti, str.23

5.1.2 Alojz Kraigher (1877-1959)



Rojen je bil v Postojni, po končanem študiju medicine na Dunaju pa je služboval v raznih krajih. Leta 1907 je pričel s službo pri Sveti Trojici. S tem je postal prvi slovenski zdravnik v kraju. Po rojstvu mlajšega sina – Borisa Kraigherja – se je odselil leta 1914 odselil v Maribor. V tem obdobju se je literarno udejstvoval, največji uspeh je prinesla njegova drama v treh dejanjih Školjka – leta 1923 so jo priredili za oder. Tu pa je napisal roman Kontrolor Škrobar – v njem zelo podrobno opisuje takratne narodnostne in politične razmere v Slovenskih goricah. Osredotoči se tudi na narodno zavest prebivalcev Svete Trojice, ki pa ni bila preveč zgledna. Kmečki sloj, ki je predstavljal večino prebivalcev je bil pod nenehnim pritiskom Nemcev in njihovo

Slika 30: Spomenik željo, da se vdajo in se vpišejo za Nemce. Na trgovinah in postavljen v spomin

Ivanu Cankarju (zasebna gostilnah morajo viseti letaki z ponemčenimi priimki. »...sam last) očital nekoč drju Žižku, zakaj, da ima na svoji pisarni napis samo

v slovenščini. V nemškem trgu, kakor je to Sv. Jedrt, je to baje izzivajoča brezobzirnost. Če pa je pri Wabitschu na krčmi in mesnici samo nemški napis, ne brezobzirnost in ne izzivanje.« Tu je jasno nakazal, da je nemščina večvredna, kar nakazuje tudi to, da se nemško govori na uradih, sodniji, ter med trgovci in obrtniki. Pritisku se je vdal marsikateri obrtnik ali pa meščan, saj je nemščina veljala za nekaj več. Prav zaradi tega Slovencem ne bodo prodajali in jim, tako vzbudili še večji občutek neenakosti, kar je opisal že na začetku Kontrolorja Škrobarja.

»Kod pelje cesta k Sveti Jedrti?« vprašam raznašalca kruha, ki je prišel mimo.

»Tu ravno – kar dalje!«

»Ti si Slovenec?«

»Iz okolice?«

»In tvoj gospodar?« »Nemec.«

»Kako se piše?«

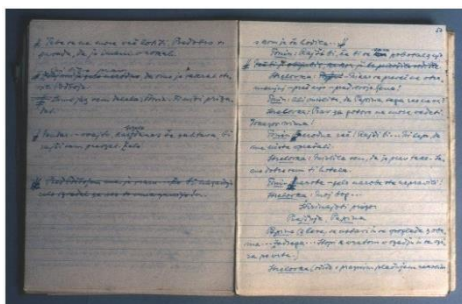
»Ogrizek.«

»Torej je vendar Slovenc.«

»Kaj bodo Slovenci?! V mestu je vse nemško.«

»Prodaj mi dve žemlji!«

»Nič! Saj ne smem...«¹⁰ Da bi trg postal nemški in bi si zagotovili pravico nemške šole v trgu in da bi njihova raznarodovalnica dosegla pravico javnosti so si Nemci priskrbeli 50 otrok – največ iz sirotišnice na Dunaju. Te so nastanili v okolici kraja, oblast pa je dobro plačevala. Hranitelji so se mogli zavezati, da jih pošljejo v nemško šole in da z njimi govorijo le nemško. S tem so dosegli, da je jedrska okolica po statistiki že nemška – dobili več mest na prihajajočih volitvah in prevzeli pomembnejše funkcije kraja. Njegov roman je povzročil veliko razburjenja med Nemci in Nemškutarji v kraju. Kot sem že omenila sta se bogati trgovec – zavedni Slovenec in Ludovik Ryziensky - Nемец v Mlinaričevi gostilni sprla, glede narodnosti Slovenjgoričanov. Ryziensky, ki se je počutil napaden s strani krajana je zagrozil, da ga bo pretepel z bičem.



Slika 31: Rokopis romana Kontrolor Škrobar (Notranski muzej Postojna, Kraigherjeva zbirka. NMP Postojna, Kraigherjeva zbirka (Zdenko))

Ta dogodek je opisal v knjigi. »Jaz ne trčim z vami gospod Petrič. Sovražim vas!«

»To mi je vseeno!« odgovori oni. »Jaz vas ne sovražim. Sploh ne sovražim Nemcev; a renegate zaničujem. Vaš oče je bil Poljak, gospod!«

»Jaz sem pa Slovenje-goričan!« se odreže davkar trmasto....

»Slovenje-goričani so po logiki Slovenci, ne? Ali ste vi Slovenec?«

»Jaz čutim nemški.«

Vsi se smejejo:

»Lep Slovenje-goričan, ki ni Slovenec!«

»Jedrčani smo vedno bili Nemci. Mi so domačini in imamo tu pravico do besede. Tak kranjski prihajac (trgovec Petrič), ki ga je sneg prinesel v naše kraje.... Pa naj molči med nami in naj

¹⁰ KRAIGHER, A. (1973). Kontrolor Škrobar. Maribor: Založba Obzorja. str. 9 (v nadaljevanju KRAIGHER)

ne seje zdražbe in prepirov!... Od tod pa ga naženemo, če ne drugače, s pasjim bičem, pritepenca pritepenega!«

*Res udari z bičem, po robu mize; obraz mu je zaripljen, oči pijane. Pes plane k njemu, renčeči gobec položi na mizo; davkar ga zgrabi za tilnik, ljuto ga potegne k sebi in ga začne napletati po hrbtu.... Tako bi nas našeškal vse po vrsti, vse – »slovenske pse«.*¹¹

S tem je simbolno prikazal kaj si misli o Slovencih. To je bil zagotovo eden izmed razlogov, da se je odselil iz kraja.

Da bi po njegovem odhodu preprečili naselitev nemškega zdravnika v kraju – to bi negativno vplivalo na narodno zavest krajanov, ki tako ni bila velika – se je na prošnjo znancev v kraj naselil dr. Bruno Vajksl. (Opisala ga bom kasneje). Po letu 1914 je delal v Ljubljani, kjer je med leti 1919 in 1922 vodil mestno bolnišnico in po specializaciji od leta 1929 delal kot zobozdravnik. Prizadeval si je za ustanovitev Medicinske fakultete, sodeloval v narodnoosvobodilnem gibanju in med II. svetovno vojno deloval pri Osvobodilni fronti ter bil interniran v Dachau. Leta 1958 je prejel Prešernovo nagrado za življenjsko delo, umrl pa je naslednje leto v Ljubljani.

5.1.3 Oroslav (Jurij) Caf (1814-1874)



Rodil se je v Zgornjih Verjanah, pri krstu je dobil ime Jurij, doma so ga klicali Jirga. Kasneje pa si v svoji vseslovanski gorečnosti spremenil ime v Oroslav.

¹¹ KRAIGHER, str. 412 in 413.

Ljudsko šolo je obiskoval v Sveti Trojici, gimnazijo v Mariboru, licej pa je opravljal v Gradcu. Že v gimnazijskih letih se je začel učiti slovanskih jezikov, v bogoslovju pa še semitskih. Kar 20 let (1839-1859) je bil kaplan pri Framu v Mariboru. V tem času se je intenzivno posvečal študiji jezikov – predvsem indoevropskim,

Slika 32: Spominska plošča na rojstni hiši Oroslava Cafa,

zbral je gradivo za nemško- slovenski in nemško- Zgornje Verjane 17 (zasebna latinsko-grško-slovenski slovar. Zelo pomembna je last)

njegova priprava nemško-slovenskega slovarja. Leta je zapisoval pisne vire in besede, ki jih je slišal. Vsaki geselsko obdelani besedi je pripisal ime kraja v katerem, se je ta beseda govorila. Za pomoč je prosil tudi svoje farane in jih izpraševal po jezikovnih posebnostih. Nekatere je gostil dalj časa in jih uporabil kot svoje informatorje, prošnjo za pomoč in kratke zgodbe pa je objavil tudi v Slovenskih novinah. Slovarja nikoli ni izdal. 1856 je zaradi prepričanja, da slovar še ni dokončno urejen, zavrnil predlog Frana Miklošiča, da bi zbirki združila in slovar izdala skupaj. Tako je večino njegovih besed za večno izgubljena, nekatere pa je v svoj slovensko-nemški slovar vključil M. Pleteršnik. Veliko časa je posvečal pripravi slovnice, kjer se je osredotočal na slovenje goriško slovnico. Bil je tudi velik zbiratelj ljudskih pesmi. Večkrat mu je bilo ponujeno stalno mesto profesorja primerjalne književnosti, a je odklonil, saj ni čutil potrebe po javnem nastopanju. Zaradi izvrstnega znanja teologije ga je škof Anton Martin Slomšek ob prenosu sedeža lavantinske škofije v Maribor povabil kot profesorja pastoralke in cerkvenega govorništva. Delo je s težkim srcem sprejel in ga opravljal eno leto – bil je tudi semeniški podravnatelj. Začel se ga je lotevati nemir, počutil se je osamljenega, prezrtega. To je opazil tudi škof Slomšek in mu tako ponudil mesto pri ptujski mestni župniji. Vendar tudi tu ni bil srečen in se je želel vrniti v svoj rojstni kraj. Ker pa je začel kazati znake duševne bolezni so njegovi nadrejeni sklenili, da ga pošljejo v umobolnico v Gradcu. Preden bi to uresničili si je v svoji sobi v župniji vzel življenje. Pokopali so ga na tiho v soboto zvečer, dne 3. julija. 1874.

5.1.4 Ivo Brnčič (1912-1949)

Rodil se je dne 12.3.1912 v Sveti Trojici in sicer v hiši, kjer je bival tudi Cankar. V Ljubljani in Zagrebu je študiral slavistiko, po študiju pa je bil zaradi svojega političnega prepričanja dolga



leta brezposeln. Kratek čas je delal kot učitelj na Hrvaškem. Med drugo svetovno vojno so ga ubili četniki v Bosni. Pisal je o hrvaški in srbski književnosti, v slovenskih leposlovnih krogih pa se je uveljavil kot literarni kritik, pesnik, dramatik in pisatelj.

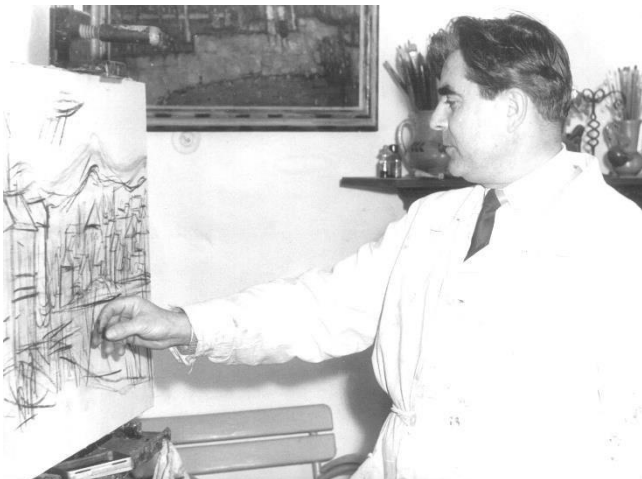
Velja za najpomembnejšega esejista in esteta socialnega realizma v tridesetih letih 20. stoletja. Med letoma 1931 in 1940 je sodeloval v različnih literarnih revijah: Ljubljanski zvon, Sodobnost, Gledališki list, Modra ptica. Objavil je okrog dvajset pesmi -

Posmrtna pesem, Rdeči oblaki, Matere, žene, ljubice, Balada -

Slika 33: Portret Iva katerim je skupna slutnja o prezgodnji smrti. Napisal je niz ocen in kritik drugih sodobnih slovenskih avtorjev. (Toš ur., 2015, str.23)

5.2 Umetniki

5.2.1 Maks Kavčič (1909-1973)



Slikar, scenograf in restavrator, ki se je rodil 22. maja 1909 v Spodnjem Porčiču delavski družini. »Neke lepe tople nedelje, vse ožarjene v soncu, se je mati odločila, da pojde na žegnanje k Sveti Trojici. Takoj sem bil ob njej in toliko časa »drjensgal«, da je privolila me vzeti s seboj, čeprav je zatrjevala, da je zelo daleč in da se bom utrudil v vročini.«... »Premagal sem

Slika 34: Akademski slikar Maks Kavčič pri delu *zeleno zaveso, ki je obdajala mojo domačijo in na moje začudenje zagledal veliki stolp s srebrnim klobukom in velike*

nadstropne hiše. Nisem razumel ničesar, ne gmote hiš, ne širine sveta, ki se mi je odpiral ped očmi. Iz ugibanj me je prebudila mati, ko mi je v mojo levo stran pokazala v daljavi na hribu

stoječe novo čudo, »cirkvo«, kakor je temu rekla, ki je imela tri bele stolpe in rdeče klobučke.«... »Koliko časa sva hodila, tega ne vem, spominjam pa se. Da sem korakal med dolgim špalirjem stojnic. Kramarji so kričali in tolkli po loncih in kosah, se šalili s kupci. Obstala sva pod veliko platneno marelo in mati mi je kupila medico in velikega konja iz Lecta, ki sem ga komaj držal pod pazduho. Zavila sva proti stopnicam, ki so vodile k cerkvi s tremi stolpi. Na vrhu pri cerkvi sem si oddahnil in mati me je peljala na ogled zunanosti.«....»Mati me je nato odpeljala na velik prostor za cerkvijo in samostan. V sredini je stala ogromna lipa od koder je bilo moč videti Lenart. V cerkev nisva šla, ker je bila nabito polna in so ljudje stali med vrati Tako notranjosti nisem videl in mi je bilo žal.«¹² Kmalu se preselijo v Maribor, kjer tudi obiskuje osnovno šolo in državno moško učiteljsko šolo. V desetletju pred vojno je aktivno sodeloval v sokolskem kulturnem društvu v Studencih kot scenograf, gledališki igravec in glasbeni vodja.

Leta 1933 je pričel obiskovati zagrebško likovno akademijo, kjer je diplomiral leta 1937 ter še isto leto odšel na študijsko potovanje v Pariz. Po vrnitvi v Maribor se je vključil v umetniško društvo Brazda. V povojnih letih je na Akademiji za likovno umetnost študiral na specialki za konservatorstvo in tehnologijo umetnin. Restavriral je vrsto fresk v okoliških cerkvah, najbolj



pomembna restavratorska naloga pa je obnova stropne poslikave Viteške dvorane mariborskega gradu. Leta 1949 se je začel intenzivno ukvarjati s scenografijo in prične sodelovati z ljubljansko opero in narodnim gledališčem Maribor. Uveljavil se je kot scenograf – ustvaril je scenografije za več kot 65 predstav. Leta 1954 je prevzel vodstvo restavratorske delavnice v pravkar

Slika, 35: Sveta Trojica, olje na platnu, po letu 1950 (zasebna last) ustanovljeni Umetnostni galeriji Maribor in jo vodil na daljna 4 leta. Leta 1960 je bil

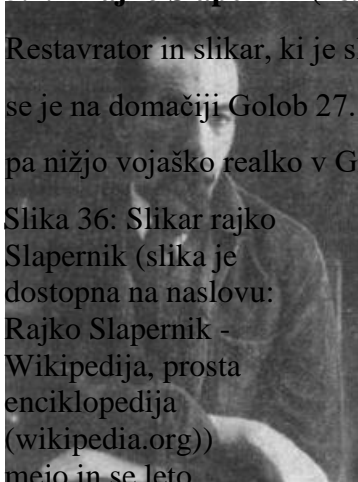
¹² Odlomek iz avtobiografskih zapisov Maksa Kavčiča, moj vir: Maks Kavčič: Akademski slikar. (2010). Sveta Trojica v Slovenskih goricah: Štrakl d.o.o.

izvoljen za rednega profesorja in predstojnika oddelka za likovni pouk na mariborski Pedagoški fakulteti. Za svoje slikarsko delo je bil leta 1970 nagrajen z nagrado Prešernovega sklada. Umrl je tri leta kasneje po dolgotrajni bolezni.

5.1.2 Rajko Slapernik (1896-1975)

Restavrator in slikar, ki je slikal tihožitje in portrete, najbolj pa je znan po slikah krajine. Rodil se je na domačiji Golob 27.12.1896 v Gradišču. Obiskoval je osnovno šolo v Jarenini, kasneje pa nižjo vojaško realno v Gradcu. Leta 1918 se je pridružil generalu Maistru v boju za severno

Slika 36: Slikar rajko Slapernik (slika je dostopna na naslovu: Rajko Slapernik - Wikipedija, prosta enciklopedija (wikipedia.org))
mejo in se leto kasneje udeležil zadnje ofenzive na Koroško.



Študiral je na AUU (akademija upodablajočih umetnosti) na Dunaju in Munchnu, potoval po Italiji in Parizu ter tam opravil izpite.

Leta 1941 je bil mobiliziran in vojski dodeljen kot vojni risar dravski diviziji. Svoje slikarsko znanje je usmeril tudi na restavratorsko področje, tako je v letih 1946-1950 honorarno delal pri zavodu za spomeniško varstvo. Veliko svojega časa je posvetil ukvarjanju z mladimi, saj jim je želel posredovati svoje slikarske izkušnje in znanje. V ta namen je ustanovil amatersko Slika 38: Podobar in pozlatar Leopold Perko (mag. Nataša Kolar ur.,

slikarsko šolo Ivan Rob, ki ima že več kot sto učencev. To da je eden izmed pomembnih slikarjev in umetnikov kaže tudi, dejstvo, da je od leta 1923 sodeloval pri preurejanju (kazino, dvorec Subavor). Dobil je nagrado pri natečaju za okrasitev ljubljanske vladarske palače (kazino, dvorec Subavor). Sodeloval je pri obnovi gradu Hrastovec ter vodil popolno obnovitev gradu Štatenberg. je redno razstavljal v Ljubljani, Mariboru, Beogradu, Kopru, Skopju pa tudi v Parizu. 2013, str. 78)

5.1.3 Leopold (Ladislav) Perko (1848-1918)

Podobar in pozlatar, ki je v drugi polovici 19. stoletja bil poznan v Slovenskih Goricah območju Štajerske. Rojen je bil v Cmureku, skoraj 30 let kasneje pa sta se z ženo preselila v Zgornjem Porčiču. Za številne podružnične in župnijske cerkve na Štajerskem – tudi v okolici je najbolj poznan po neogotski kapelici, ki sta jo z drugo ženo dala zgraditi leta 1886. Kapelico – med domačini znano kot Poličeva kapela – sta opremila sama, Perko pa izdelal kip, ki še danes stoji v njej. Tri zvonove so v kapelo namestili leta 1898, zaradi pomanjkanja po kovini pa so jih morali leta 1916 predati avstro-ogrski vojski. Kapela je bila vse do leta 1945 brez zvonika, ko so domačini stopili skupaj in iz razrezane granate naredili en zvonik



Slika 37: Poličeva kapelica, 2020 (zasebna last)

5.3 Narodni buditelji

V zadnjih letih 19. stoletja, je začelo delovati več društev, ki so bila slovenska, nekateri so to označili za sramoto, saj je v kraju prevladovala ekonomska moč Nemcev, veliko tržanov se je štelo za Nemce, saj so tako imeli višjo socialno stopnjo ter uživali večji ugled. H krepitvi slovenstva so pripomogli duhovniki z ustanovitvijo Slovenskega katoliškega izobraževalnega društva pri Sveti Trojici. Sokolsko društvo pri Lenartu ustanovljeno leta 1908 je narodnostno in politično življenje zelo razgibalo. Poleg njih so v kraju delovali tudi Orli. Predsednik društva sokolov je postal Milan Gorišek, gonilna sila narodnega dogajanja in sokolstva pri Sveti Trojici. Bil je odločen podpornik generala Maistra, kateremu je pomagal z denarjem in živežem za njegov vojsko v bojih za slovenski Maribor in Štajersko. Leta 1914 so ustanovili odsek v Gočovi, ki je štel 15 kmečkih fantov. Sokolom je bil zelo naklonjen Bruno Vajksl. Omenila pa bom še Ernesta Golob – Peter.

5.3.1 Lovro Vogrin (1809 – 1869)

Dr. Lovro Vogrin je edini Slovenec, ki mu je avstrijska oblast uradno priznala naziv narodnega buditelja. Rodil se je v Senarski v župniji Sveta Trojica, kjer je tudi obiskoval osnovno šolo, v



mariborsko gimnazijo pa je stopil leta 1823. Na gimnaziji se je družil z drugimi pomembnimi

možmi, kot so Anton Murko, Oroslav Caf, Jakob Košar – poznejši voditelj slovenskih študentov v Gradcu. V višjih razredih je privatno poučeval manj nadarjene dijake, nekateri pa so kasneje dosegli pomembne uradniške položaje v Avstriji. Po končani gimnaziji je v Gradec odšel na dvoletni licej, kjer se je družil z drugimi pomembnimi možmi, kot so Stanko Vraz, Anton Murko, Oroslav Caf, Jakob Košar (poznejši voditelj

slovenskih študentov) v Gradcu in postal navdušen narodnjak. Leta 1835 je bil imenovan za kaplana mariborske mestne župnije. Tri leta bogoslovnih študij. Svojim bogoslovcem je predaval v

Slika 39: Narodni buditelj Lovro vogrin (Toš ur., 2015, str. 25)

slovenščini, naročen pa je bil na slovenske časopise, pa tudi na hrvaško Kolo, knjige je posojal slovenskim bogoslovcem. Službo je dobil v Mali Nedelji, po smrti njegovega prijatelja Antona Krempla. Ta je bil narodno zavedni Slovenec in je želel zagotoviti, da narodna zavednost ljudstva ne bo usahnila. Tako je zemljo in mesto v oporoki zapustil le narodno zavednemu

Slovcu. Vogrinu, ki je zaprosil za to mesto, je avstrijsko sodišče izročilo vinograd in travnika v njegovo last in ga tako priznalo kot narodnega buditelja. Eden največjih uspehov je zagotovo bil, da so na volitvah za frankfurtski parlament farani bili zelo proti, prav tako pa sta si (tudi zaradi vpliva drugih narodno zavednih Slovencev) negovska in dornavska graščina začeli dopisovati z župniki v slovenščini. Kasneje ga je škof Slomšek imenoval za lavantinskega stolnega kanonika in za profesorja katehetike in pastoralke. Vogrin je začel takoj predavati v slovenščini, četudi je moral znanstvene izraze za svoja predavanja iskati in ustvarjati. Vsaka leta je tudi pisal, njegovi prispevki so bili objavljeni v reviji Zora, najpomembnejše delo pa je bil učbenik pastoralke in veroučni priročnik. Papež je zaslužnega dr. Vogrina leta 1868 imenoval za mariborskega stolnega prostara, a je moral zaradi oslabelosti svojo profesuro opustiti. Umrli je naslednje leto.

5.3.2 Boris Kraigher (1914- 1967)

Rojen je bil v trgu Svete Trojice, Alojzu Kraigherju – pisatelju in zdravniku, ki je služboval v kraju. Šolal se je v Ljubljani, med letoma 1932-34 je na tehniški fakulteti v Ljubljani študiral gradbeništvo. Leta 1934 je bil zaradi komunistične usmerjenosti obsojen na dve leti in pol



zapora, ki ju je prebil v Sremski Mitrovici.

Po prestani kazni se je preživljal kot gradbeni tehnik in postal sekretar organizacije komunistov na ljubljanski univerzi. Po okupaciji Slovenije se je leta 1941 takoj vključil v OF. Med drugim je postal sekretar

Okrožnega odbora OF za Ljubljano. Maja

1942 je bil skupaj s sodelavcem zajet med Slika 40: Boris Kraigher, okoli 1950 (dostopno na naslovu Boris Kraigher – Zgodovinski portal italijansko racijo in poslan v koncentracijsko

(zgodovina.si)) taborišče Gonars. Od tam je s sedmimi drugimi pobegnil. Leta 1944 je bil izvoljen v slovensko delegacijo Avnoj-a. V letih 1945-46 je bil tajnik pokrajinskega odbora OF in podpredsednik Pokrajinskega narodnoosvobodilnega odbora za Slovensko Primorje. V povojnem obdobju je sodil med najvplivnejše slovenske politike kot član najožjega političnega vodstva- politbiroja CK KPS. Umril je 4.1.1967 v bližini Sremske Mitrovice v prometni nesreči. Še isto leto se je OŠ v kraju poimenovala po njem.

5.3.3 Bruno Vajksl (1887-1967)

Rojen je bil v Zgornji Kungoti v učiteljski družini. Izobraževal se je na klasični gimnaziji v Mariboru, zaradi svoje narodnostne usmerjenosti pa je za svoje medicinsko izobraževanje izbral Prago. Maturiral je leta 1913, že čez dva tedna je šel na pomoč preko Rdečega križa zdravnikom Srbije, ki so bile vpletene v balkanski spor. Po vrnitvi je v pragi nadaljeval šolanje, že februarja 1914 se je naselil v Trojici in začel opravljati delo zdravnika, kljub nevolji župana, ki je vodil

o



kot

Nemce in nemškutarje v kraju. Naklonjen je bil idejo sokolstvu pri Sveti Trojici in tako se je udeležil sokolskega izleta v Ruše na Vidov dan. Zaradi tega in pogovarjanja izključno v

slovenskem jeziku je pristal v graškem zaporu kot politični zapornik in sicer za 24 dni. Med prvo svetovno vojno je po raznih taboriščih v Evropi delal zdravnik, v letih 1917-1918 pa v rezervni bolnišnici na Češkem. V trojico se je vrnil še istega leta, zaradi bolezni. V Trojici je postal župan in 29.12.1918 pripravil proslavo zedinjenja Jugoslavije. V prihodnjih letih se je vključil v ustanavljanje

socialdemokratske stranke in utrjevanju sokolskega društva. Od leta 1931 je bil namestnik

staroste sokolskega društva Lenart. Leta 1938 je kot četni starosta pripravil proslavo ob odkritju kipa postavljenega v čast ubitemu kralju

Slika 41: Zdravnik in politični Aleksandru. Leta 1940 je postal podpredsednik zdravniškega zapornik Bruno Vajksl društva Maribor. Njegovi zdravniški dnevi pri Sveti Trojici (Ovtarjeve novice, let. 12, št. 8) so se končali 31.3.1940, ko je v Litiji prevzel vodstvo Vojne rezervne bolnišnice in jo kot kapetan kraljeve jugoslovanske vojske vodil do kapitulacije. Med vojno je ves čas sodeloval v narodno osvobodilnem gibanju za kar je prejel priznanje. Leta 1955 je postal šef okrajne sanitarne inšpekcije OLO Maribor, to delovno mesto pa je opravljal do upokojitve. Leta 1958 je prejel naziv višjega svetnika. Umrl je 5.1.1967 za posledicami srčnega obolenja.

S svojim delovanjem v Trojici, sploh kot župan in aktiven član sokolov je imel pomembno nalogo pri ohranjanju slovenskih goric slovenskih in pri narodni zavesti Trojičanov.

5.3.4 Ernest Golob – Peter (?-1944)

Domačin, rojen v centru Svete Trojice, zaveden in napreden član sokolov, kasneje tudi partizan. Umrl je v Jakobskem dolu ob izdaji partizanske postojanke. Pokopali so ga v družinski grobnici, njegov pogreb pa je bil prvi, ki je potekal v slovenskem jeziku po drugi svetovni vojni na Lenarškem. Obred je vodil p. Idelfonz Langerholz. Po njem se imenuje kulturno umetniško društvo Ernest Golob – Peter (njegovo partizansko ime). V društvu ohranjajo izročilo naših prednikov, pod njihovim vodstvom pa so postavili spomenik Ivanu Cankarju in spominsko ploščo marsikateremu pomembnemu možu v Trojici.



Slika 42: Ernest Golob Slika 43: Izvirnik članske sokolske izkaznice Ernesta Goloba pred vstopom v partizane (Toš ur., 2015, str. 33) (last Draga Lipiča)

6. ZAKLJUČEK

V moji raziskovalni nalogi sem prišla do ugotovitve, da je bila Trojica vse do začetka 21. stoletja med razvitejšimi in pomembnejšimi kraji v Slovenskih goricah.

V prvem delu naloge sem potrdila moje vedenje, da je cerkev najpomembnejša zgradba v kraju. Z legendo o treh lučkah se je začela skoraj 400 let dolga zgodba cerkve. Od majhne kapelice posvečene Svetemu Duhu do velike baročne cerkve, ki je posvečena sveti Trojici. Pomen je pokazan tudi v imenu kraja – Sveta Trojica v Slovenskih goricah. Privabljala je mnoge romarje vse do konca 20. stoletja, ko so se množična romanja prenehala – predvsem zaradi politike ter odnosa države do cerkve. Torej, da je cerkev ločena od vsakdanjega življenja.

Množice romarjev, ki jih je privabljala cerkev so omogočili razcvet trgovin in gostiln v kraju. Do druge svetovne vojne je bilo v kraju pet gostiln, kjer so potekala burne politične razprave, prav tako pa so služile kot navdih pisateljem, med drugimi Ivanu Cankarju, ki je tu napisal Lepo Vido. Ta ugotovitev – da je bilo nekoč v kraju pet gostiln, me je zelo presenetila, saj danes (2021) v kraju ni nobene stalno delujoče gostilne več.

Za kraj so zagotovo bile pomembne kovačije – kovačija Budja in »Pri kovaču«. Bili sta znani daleč naokoli; premožni kmetje so hodili sem tudi iz Radgone dati podkovati svoje konje. Prav tako je bila izrednega gospodarskega pomena Kirbiševa usnjarna – zaposlovala je mnoge domačine - vajence, mnogo izmed njih se jih je izobraževalo v Avstriji. Po nacionalizaciji je ta usnjarna žal propadla. Še bolj grozno pa je, da mlajše generacije ne vemo nič o tem – tudi jaz sem o tem izvedela naključno med pogovorom dveh starejših krajanov.

Slovenske gorice ležijo v bližini slovensko-avstrijske meje. To je vplivalo na nastanke sokolskih in orlovskih društev, katerih člani so bili marsikateri Trojičani. Med njimi je bil – kot sem omenila dr. Bruno Vajksl, ki je s tem, ko je prevzel mesto zdravnika, preprečil naselitev nemškega zdravnika, ki bi še bolj znižal že tako nizko narodno zavest Trojičanov. Kot je razvidno iz naloge je v tem kraju živelo, stanovalo ali službovalo veliko pomembnih oseb. Vsaka je na svoj način prinesla k razpoznavnosti kraja – eden izmed teh je vsekakor bil Maks Kavčič, slikar in restavrator, ki je zadnja leta svojega življenja delal kot redni profesor in predstojnik likovnega oddelka na Pedagoški fakulteti. Zapisal je avtobiografijo v kateri je opisal svoje občutke in mogočnost Trojice.

V tem delu bom še ovrednotila in potrdila ali ovrgla prej zastavljene hipoteze.

Hipoteza 1: Šolstvo pri Sv. Trojici je skozi vsa leta potekalo na istem prostoru.

To hipotezo sem ovrgla. Začetek šolstva pri Sveti Trojici je potekal v samostanu. Leta 1867 so na mestu avguštinskega samostana zgradili novo šolsko poslopje, v katerem še danes poteka pouk. Vse do leta 1960 je pouk potekal v šolski stavbi in sicer v dveh izmenah zaradi pomanjkanja prostora. Med letoma 1960-2010 je pouk hkrati potekal na več mestih – v šolski zgradbi, samostanu, kulturnem domu ter bližnji hiši. Takrat se je število učencev zmanjšalo in je bil prostor za vse v dograjeni šolski zgradbi.

Hipoteza 2: Nacionalizacija je povzročila propad številnih dejavnosti.

To hipotezo sem potrdila. Nacionalizacija je povzročila propad mnogih dejavnosti v kraju. Največjo škodo je povzročila usnjarni Kirbiš. Lastnika so pregnali in mu prevzeli posel, prav tako pa so odpustili iz dela vse mojstre. Stroje so razprodali, ne, da bi imel lastnik kakšen dobiček pri tem – tako je bil še bolj materialno prizadet. Podobna, a ne tako grozno usoda je

doletela privatno trgovino Senekovič. Ta je vse do leta 1995 delovala kot podružnica državne trgovine Mercator. Podobno kot v prejšnjem primeru so lastniki utrpeli materialno škodo.

Hipoteza 3: V kraju ni bilo nobenega pomembnega narodnega buditelja.

To hipotezo sem ovrgla. Dr. Lovro Vogrin, Trojičan, je v zgodovini poznan kot edini narodni buditelj, ki ga je priznala avstrijska oblast. Kaplan, ki je predaval v slovenščini in bil naročen na slovenske narodne revije, je imel veliko vlogo pri ohranjanju slovenščine med ljudmi. Eden njegovih največjih uspehov je zagotovo bil, da so na volitvah za frankfurtski parlament farani bili zelo proti, prav tako pa sta si negovska in dornavska graščina začeli dopisovati z župniki v slovenščini.

Hipoteza 4: V kraju je delovalo veliko pisateljev in slikarjev.

To hipotezo sem potrdila. Kljub svoji majhnosti je Sveta Trojica znana daleč naokoli. Glas o njej so v preteklosti raznašali mnogi pisatelji in umetniki. Tako je prišel celo do Cankarja – preko njegovega prijatelja Alojza Kraigherja, zdravnika pri Sveti Trojici. Cankar je v pismih prijateljem pravil o tem “idiličnem” in “fletkanem kraju (kot se je sam izrazil) in tako ponesel glas o njej, celo na Rožnik. Eden izmed takih je tudi slikar Rajko Slapernik, ki je ustanovil dobro obiskano slikarsko šolo Ivan Rob. Leta 1923 je bil povabljen k preurejanju Bleda – kazina in dvorca Subavor. To je dosežek za vsakega, toliko večji pa za nekoga “iz vasi”, kjer izobrazba ni bila na prvem mestu. Na tem mestu sem omenila le tri, vsi omejeni pisatelji in slikarji v raziskovalni nalogi, pa so na svoj način dobrinesli k prepoznavnosti kraja.

7. DRUŽBENA ODGOVORNOST

Moja naloga je pripomogla k družbeni odgovornosti z ozaveščanjem mlajših generacij o preteklosti njihovega rojstnega kraja in z ohranjanjem zgodovine kraja. Velik del moje naloge temelji na ustnih virih, nekateri so bili že zapisani – predvsem v Trojiški kroniki – nekatere pa sem prvič zapisala. Takšna je zagotovo usnjarna Kirbiš. Mnogosploh ne ve, da je ta usnjarna sploh obstajala. Torej do zdaj je obstajala le v zavesti starejših občanov. S tem sem pripomogla k ohranjanju krajevne zgodovine.

V nalogi sem upoštevala načelo: spoštovanje interesov deležnikov. Vsak krajan h kateremu sem šla je bil zelo zadovoljen in vesel, da se nekdo zanima za zgodovino kraja. Z veseljem so mi povedali, kar me je zanimalo, pa še več – zgodbe in običaje, ki pa niso del te naloge. S tem sem spoštovala njihove interese in hkrati naredila nekaj dobrega za vse.

Naloga je pokazala veličino in moč Trojice, nekaj kar je izgubila s nastankom samostojne občine. Prizadevni krajanji se trudijo oživiti turizem in gostinstvo, z mojo nalogo pa sem dokazala, da je to mogoče če ljudje stopijo skupaj – enako kot so nekoč na novo zgradili kulturni dom. S tem je tudi pokazala, da ni ovir, če bi vsi ljudje sodelovali – ne glede na našo politično pripadnost - da bi dosegli naš cilj. V tem primeru oživiti in prinesiti nekdanjo slavo kraju – Sveti Trojici v Slovenskih goricah.

8. VIRI IN LITERATURA

8.1 Literatura

ANTIĆ, L. (1966). Sveta Trojica v Slovenskih goricah: Samostan in cerkev (Diplomska naloga). Univerza v Mariboru, Maribor.

Dr. TOŠ, M. (2020). "Ena lastovica še ne prinese pomladi, ena sama polhovka pa obrne Trojico povsem narobe...", Trojica na prelomu 19. In 20. Stoletja in v desetletju pred prvo svetovno vojno: 3. Del. Ovtarjeve novice, april, let. 12, št. 4, str. 17.

Dr. TOŠ, M. (2020). "Ena lastovica še ne prinese pomladi, ena sama polhovka pa obrne Trojico povsem narobe..." Trojica na prelomu 19. In 20. Stoletja in v desetletju pred prvo svetovno vojno: 4. Del. Ovtarjeve novice, maj, let. 12, št. 5, str. 15.

Dr. TOŠ, M. (2020). "Ena lastovica še ne prinese pomladi, ena sama polhovka pa obrne Trojico povsem narobe..." Trojica na prelomu 19. In 20. Stoletja in v desetletju pred prvo svetovno vojno: Konec. Ovtarjeve novice, avgust, let. 12, št. 7, str. 14.

KOLAR, N. (ur.), (2013). Lepo pozdravljeni pri Sveti Trojici v Slovenskih goricah: zbornik turističnega društva Sveta Trojica. Sv. Trojica v Slovenskih goricah: Turistično društvo Sveta Trojica v Slovenskih goricah. Sv. Trojica v Slovenskih goricah: Turistično društvo.

KRAIGHER, A. (1973). Kontrolor Škrobar. Maribor: Založba Obzorja.

Maks Kavčič: Akademski slikar. (2010). Sveta Trojica v Slovenskih goricah: Štrakl d.o.o. Prof. dr. BORKO E. in ARIH A. (2020). Dr. Brunon Weixl, zdravnik v Sveti Trojici od leta 1914 do 1941: 1. Del. Ovtarjeve novice, september, let. 12, št. 8, str.11.

Prof. dr. BORKO E. in ARIH A. (2020). Dr. Brunon Weixl, zdravnik v Sveti Trojici od leta 1914 do 1941: 2. Del. Ovtarjeve novice, oktober, let.12, št. 10, str.15.

Sveta Trojica v Slovenskih goricah: Kratka zgodovina. (2008). Sv. Trojica v Slovenskih goricah: Samostan Sveta Trojica v Slovenskih goricah.

ŠKERGET, D. in TOŠ, M. (ur.), (2011). Podobe trojiške šole. Sv. Trojica: Osnovna šola in vrtec Sveta Trojica.

ŠKRABEC, S. (1904). Cvetje iz vrtov Sv. Frančiška. Gorica.

TOŠ, M. (ur.), (2015). Trojiška kronika. 2. izd. Sv. Trojica: Občina Sveta Trojica.

VOGRIN, J. (1988). Romanje k Sveti Trojici v Slovenskih goricah (Seminarska naloga). Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana.

8.3 Elektronski viri

Cafov, O. (12.04.1848). Zastran gosp. Cafoviga slovenskiga slovnika. Kmetijske in rokodelske novice [online]. Let.6, št. 15. [citirano 15. februarja .2021]. Dostopno na spletnem mestu: <<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-EYVN7BU7>>.

Dobida, K. (2013). Slapernik, Rajko (1896–1975). Slovenska biografija. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU. [online]. [citirano 6.3.2021]. Dostopno na spletnem mestu: < Slapernik, Rajko (1896–1975) - Slovenska biografija (slovenska-biografija.si)>.

Koron, A. (2013). Ivo, Brnčić (1912 – 1943). Slovenska biografija. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU. [online]. [citirano 3.2.2021]. Dostopno na spletnem mestu: < Brnčić, Ivo (1912–1943) - Slovenska biografija (slovenskabiografija.si)>.

Narat, J. (2013). Caf, Oroslov (1814–1874). Slovenska biografija. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. [online]. [citirano 6.3.2021]. Dostopno na spletnem mestu: < Caf, Oroslov (1814–1874) - Slovenska biografija (slovenska-biografija.si)>.

Richter, J. (2013). Vogrin, Lovro (1809–1869). Slovenska biografija. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU. [online]. [citirano 3.2.2021.] Dostopno na spletnem mestu: < Vogrin, Lovro (1809–1869) - Slovenska biografija (slovenskabiografija.si)>.

Sigledal. Wiki: Alojz Kraigher online. [citirano 7.3.2021]. Dostopno na spletnem mestu: < Alojz Kraigher – Geslo (sigledal.org)>.

Šedivy, J. (1967). Nekaj neznanih narodnih buditeljev na Štajerskem. Kronika (Ljubljana) [online]. Let. 15, št. 3. [citirano 27.2.2021]. Dostopno na spletnem naslovu: <[dLib.si](http://dlib.si) - Nekaj neznanih narodnih buditeljev na Štajerskem>.

Toš, M. (30.6.2019). Če bi bilo blato naprodaj, bi slovenske gorice obogatele. Večer [online]. [citirano 25.3.2021]. Dostopno na spletnemnaslovu: Če bi bilo blato naprodaj, bi Slovenske gorice obogatele (vecer.com)

UGM. Razstave: Maks Kavčič, olja [online]. [citirano 8.3.2021]. Dostopno na spletnem mestu: < Maks Kavčič, olja (ugm.si)>.

Uredništvo. (4.1.2017). Boris Kraigher. Zgodovina. [online]. [citirano 16.2.2021]. Dostopno na spletnem mestu: < Boris Kraigher – Zgodovinski portal (zgodovina.si)>.

Vidmar, P. (2016). Cerkev Svete trojice v Slovenskih goricah in njeni donatorji: Stubenbergi, Trauttmansdorffi, Khisli, čudodelna podoba in motiv calcatio. Zbornik za umetnostno zgodovino (nova vrsta) [online]. (2016). Št. 52. [citirano 3.2.2021], str .85117.. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOCGF72VVGT>.

Župnija Sveta Trojica v Slovenskih goricah. Cerkev [online]. [citirano 25.3.2021]. Dostopno na spletnem naslovu: <Cerkev – Župnija Sv. Trojica v Slovenskih goricah (svtrojica-franciskani.si)>.